

Az amerikai büntető eljárásjog egyes kérdései
TDK- dolgozat

Jelige: "advocatus diaboli"

Tartalom

I. Fejezet I. Rész

Bevezető.....	4
1. Történeti áttekintés.....	5
1.1. Az amerikai eljárásjog eredete és forrásai	5
1.2. Rüge- eljárás mintájára kialakult középkori angolszász eljárás.....	5
1.3. Akkuzatórius eljárás.....	6
2. Az eljárásjog forrásai	6
2.1. Az Alkotmány, mint a büntetőeljárás jog forrása	6
2.2. Az USA Legfelsőbb Bírósága.....	8
2.3. Szövetségi és állami törvények	9
2.4. Model Code of Pretrial Procedure.....	9
3. Due Process klauzula	10
3.1. Fundamental Fairness Teszt.....	11

II. Rész

1. A büntetőeljárás kettőssége.....	12
1.1. Szövetségi szint.....	12
1.1.1. Department of Justice.....	13
1.2. Az államok büntetőeljárása	14
1.2.1. Egyes államok büntetőeljárás jogának különbségei.....	14
2. Összegzés	15

II. Fejezet Igazságszolgáltatás

1. Az Egyesült Államok bírósági rendszere	16
1.1. Szövetségi bíróságok (1. ábra)	17
1.1.1. U.S. District Court- Kerületi Bíróságok.....	17
1.1.2. U.S. Kerületi Fellebbviteli Bíróságok.....	17
1.1.3. Legfelsőbb Bíróság	18
1.2. Állami szintű igazságszolgáltatás	19
1.2.1. Legfelsőbb Bíróság	19
1.2.2. Fellebbviteli Bíróságok	20
1.2.3. Megyei Fellebbviteli Bíróságok (Superior Courts).....	21

III. Fejezet Esküdtszék

1. Az esküdtszék kialakulása, eredete	22
2. Grand Jury " a nép hangja"	23
2.1. A grand jury munkája.....	24
2.2. A Grand Jury Feladata:	25
3. True Bill:	28
4. Trial Jury	28
5. Alapvető eljárási lépcsőfokok	28
5.1. Az esküdtszék tagjainak kiválasztása.....	29
6. Bench trial	31
7. Esküdtszék Magyarországon.....	31
7.1. Laikus elem a magyar eljárásban ma	32
8. Összegzés	34

IV. Fejezet Vádalku

1. A vádalkuról általában	36
---------------------------------	----

2. A vádalku szövetségi szabályozása.....	38
2.1. Az eljárás menete	38
3. Vádalku vagy tárgyalás? Ügyészi szempontok.....	43
4. Alford Plea	44
5. Vádalku a Kaliforniai Büntető Kódex alapján	44
6. Vádalku pro és kontra	45
6. 1. A vádalku mellett szóló érvek.....	45
6.2. Ellene szóló érvek	46
7. Aktuális változás	46
8. Létezik- e Magyarországon vádalku? Avagy a plea bargaining-hez hasonló eljárások	47
8.1 Tárgyalás mellőzése	47
8.2. Lemondás a tárgyalásról	49
9. Összegzés	52
Összegzés	53
Felhasznált irodalom	55

I. Fejezet I. Rész

Bevezető

Mint római jogi alapokon nyugvó germán jogi gyökerekkel rendelkező jogrendet hallgató felkeltette érdeklődésemet az ettől eltérő esetjogi hagyományokra épülő jogrend. Dolgozatom témáját az Amerikai Egyesült Államok büntetőeljárási joga képezi. A XXI. század technikai lehetőségeinek köszönhetően az oly távoli ország számos jogtechnikai megoldása ismertté vált a társadalmunk széles körében. A különböző médiumok közvetítésének eredménye, hogy jobban ismert egy idegen jog eljárásának mozzanatai, mint a hazai jogalkalmazást. Mint az amerikai büntetőeljárás külső szemlélője többször kérdések fogalmazódtak meg bennem, hogyan is működhetnek a sokszor látott jogi megoldások a gyakorlatban.

Ezek a kérdések indítottak el azon az úton, hogy elkezdjek foglalkozni az USA büntetőeljárásával, szűkebben annak sajátosságaival. Az eljárási jog tanulmányozását azonban meg kellett, hogy előzze egy átfogó ismeret megszerzése a büntető anyagi jogról. Az amerikai büntetőjog alapjaival az évfolyamdolgozatom keretei között foglalkoztam.

Tekintettel arra, hogy Amerikában a precedens jog érvényesül az egyetemi képzés is merőben eltér a hazaitól. Mivel tételes jogot nem oktatnak olyan hangsúllyal, mint nálunk, sokkal inkább gyakorlati oktatásban részesülnek a hallgatók. Éppen ezért az oktatás nagyobb részében a büntetőeljárás kap szerepet.

Az amerikai büntetőeljárás feltérképezése ugyanakkor nem lehetetlen egy kontinentális joghoz szokott számára sem. Az Alkotmány, a kodifikált szövetségi és tagállami szintű törvények valamint az egyetemeken használt tankönyvek segítségével ismerhetjük meg az amerikai büntetőeljárást.

A magyar szakirodalomban csak elvétve találunk ebben a témában tanulmányokat, azok is inkább egy- egy szűkebb területét vizsgálják az eljárásjognak.

Remélem, hogy munkámmal sikerül bemutatnom egy számunkra kevésbé ismert jogrend büntetőeljárási jogát.

1. Történeti áttekintés

1. 1. Az amerikai eljárásjog eredete és forrásai

Az eljárásjog elengedhetetlen része a jogrendnek -legyen az kontinentális vagy esetünkben common law- ugyanis az anyagi jogi szabályokat az eljárás kelti életre és ülteti át a gyakorlatba. A jogalkotó célja itt rajzolódik ki és mintegy térképet nyújt a jogalkalmazók számára. Irányt mutat a nyomozó szerveknek, így a rendőrségnek, az ügyészségnek, szintűgy a védelmet ellátó ügyvédeknek és természetesen az ítéletet meghozó bírácaknak.

Az Egyesült Államok, mint oly sok jogi megoldást és intézményt európai mintára alakította ki. Nem meglepő, hogy a büntető eljárásjog brit alapokon nyugszik.

A büntető eljárás története visszanyúlik az ókorig, igen hamar kettévált és kialakult az akkuzatórius illetve inkvizitórius eljárás, melyek jelenetős eltéréseket mutattak. Az Amerikai büntetőeljárás akkuzatórius motívumok alapján épül fel, mint a common law berendezkedésű államok eljárása általában.

1.2. Rüge- eljárás mintájára kialakult középkori angolszász eljárás

A rüge- eljárást Anglia Normann Vilmos révén ismerte meg a 11. század derekán. Királyi küldöttek járták az ország területét azzal a céllal, hogy szavahihető embereket hívjanak fel súlyos bűncselekmények felderítésére. A vádlott saját tanúi segítségével tisztázhatta magát az ellene felhozott vádak alól. A tanúk intézményéből fejlődött ki a *grand jury*, mely részletes tárgyalására későbbiekben kerül sor. Elöljáróban, annyi elmondható, hogy egy 23 főből álló vádtanács, mely dönt arról, hogy a vádindítvány alapján indítható-e eljárás. Ha a vádtanács úgy döntött, hogy fennáll a vád, azt a 12 tagból álló esküdtszék elé terjeszti. Ezután pedig a bíró előtt folytatják le az eljárást. Amennyiben a vádlott beismeri bűnösségét (guilty plea) a bizonyítási eljárást nem folytatják le, az ítéletet nyilvános ülésen hozzák meg. A tárgyalás nyilvános és szóbeli volt, ahol a vádlott, mint ügyfél volt jelen.¹

¹ DR. NÉMETH Imre, Ppt. Elérhető: <http://goo.gl/0Zysh>

1.3. Akkuzatórius eljárás

A common law büntető eljárására a vádelvűség, vagyis az akkuzatórius jelző a jellemző. Nem véletlen, hogy az angol vádolni szó az *accuse*. A bíró nem járhat el vádirat nélkül. Ebben az esetben a bíróság (vagy az esküdtszék) harmadik félként van jelen az eljárás során, hogy döntsön és megtalálja az igazságot.² A jogi igazság megtelezése a legfőbb cél, ezért a valós igazság sokszor elsikkadhat. Az eljárás jellemzői a nyilvánosság és szóbeliség. Mely kérelemre indul és a döntéshozó, azaz a bíró passzív szerepkörrel rendelkezik. A bíró passzivitását mi sem tükrözi jobban, minthogy nem kérdez "csak" az eljárás törvényességére figyel. A bűnösség kérdésében az esküdtek döntenek, mely a laikus elemet szolgáltatja az eljárásban. Így a bíró feladata kizárólag a büntetés kiszabása. A kezdeti jellemzőivel nem sokáig tudott működni az akkuzatórius eljárás. Főbb motívumai megegyeznek, de a részletekben sok változás történt az ésszerűség határain belül. A vádelvűség alapját képezte az is, hogy nem lehetett fellebbezni. Ez természetesen ma már tarthatatlan lenne, így többfokú az igazságszolgáltatás, biztosítva a jogorvoslati lehetőséget.

2. Az eljárásjog forrásai

Számos jelentős forrása van az amerikai büntetőeljárásnak, melyek részletesen bemutatásra kerülnek. A legfontosabb ezek közül az Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya, a Legfelsőbb Bíróság, tagállami alkotmányok és bíróságok, tagállami és szövetségi szintű törvények valamint egyéb büntető eljárásjogi szabályok. Úgyszintén az ALI által kodifikált *Model Code of Pre-Arrest Procedure*. A bírói döntések mind szövetségi mind állami szinten fontos forrását képezik az amerikai büntetőeljárás jogának.

2.1. Az Alkotmány, mint a büntetőeljárás jog forrása

Az Alkotmány eredeti szövege is érintette a büntető eljárást és fogalmazott meg garanciális szabályokat, azonban az alkotmány kiegészítések (amendments) hozták meg az áttörést és szögezték le a büntető eljárás alapelveit.³

² ÁDÁNY Tamás: Trigger Mechanisms and Evidence in the Pre-Trial Phase of the ICC, Dagmar Lantajová a kolektív, Aktuálne otázky medzinárodného trestného práva v kontexte európskych a vnútroštátnych noriem., Trnava, 2012, 194.

³ Thomas E. BAKER: Constitutional Criminal Procedure, Mercer L. Rev. 1117 1981-1982, 33. szám, 1083.

Az Alkotmányban megfogalmazottak szerves részét képezik a szövetségi és állami büntetőeljárásnak.

Az 1788-as Alkotmányban megfogalmazott garanciák:

1. Habeas Corpus. Az Alkotmány I. cikkének 9. bekezdése a következőképpen rendelkezik: *" A Habeas Corpus kibocsátásának kiváltságát nem lehet felfüggeszteni, kivéve, ha azt lázadás, vagy ellenséges támadás esetén az állam biztonsága megkívánja."* A writ of Habeas Corpus egy bírói parancs a fogvatartott bíróság elé állításáról vagy szabadlábra helyezéséről. A lényege abban áll, hogy senki szabadságát nem lehet törvénytelenül korlátozni.⁴

2. Ex post facto jogalkotás tilalma. A visszaható hatályú jogalkotás tilalmát is rögzíti szintén az I. cikkely 9. bekezdése.

3. Esküdtszék általi tárgyalás. Az Alkotmány III. cikkelyének 2. bekezdése értelmében minden tárgyalást esküdtek előtt kell lefolytatni, valamint az elkövetés helye szerinti bíróságon kell eljárni.

4. Árulás. *" A kongresszus hatáskörrel bír az árulás büntetnének meghatározására, de a polgári jogok elvesztése árulás miatt a hozzátartozókat vagy a vagyont, csak az elítélt személy életének tartamára érinti".*⁵

A **Bill of Right** az első tíz alkotmány kiegészítésre született gyűjtőfogalom. Ezen kiegészítések közül számos érinti a büntető eljárást, melyeket most tételesen bemutatok.⁶

IV. Cikk

Az Alkotmány negyedik kiegészítése az indokolatlan kutatások és lefoglalások ellen szolgál garanciaként. Parancsot házkutatásra vagy lefoglalásra csak hitelesen

⁴ Richard H. FALLON, Jr. & Daniel J. MELTZER: Habeas Corpus Jurisdiction, Substantive Rights and the War on Terror, Harvard Law Review, 120. Szám, 2007. 2037.

⁵ Az Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya magyar nyelven
Elérhető: http://hungarian.hungary.usembassy.gov/constitution_in_hungarian.html

⁶ Joel SAMAHA: Criminal Procedure, Wadsworth Kiadó, 7. Kiadás, 527.

alátámasztott esetben lehet kiadni, melyben részletesen meg kell jelölni a kutatás helyét, lefoglalható tárgyakat vagy letartóztatható személyeket.

V. Cikk

Ebben a cikkelyben rögzítésre került, hogy a felelősségre vonás alapja a grand jury által meghozott vádindítvány vagy vádhatározat.

Megjelenik a *double jeopardy* tilalma, melynek értelmében senkit nem lehet felelősségre vonni kétszer ugyanazért a bűncselekményért.⁷

Senkit sem lehet arra kényszeríteni, hogy maga ellen tanúskodjék.

Szabályozza a *due process* betartása, vagyis törvényes ítéletet kell hozni az eljárás végén.

VI. Cikk

Garanciát jelent a gyors és nyilvános tárgyalásra.

Jogot biztosít a pártatlan esküdszékhez.

Lehetőség van a vádlott és az ellen tanúskodó szembesítésére.

A vádlott mellett tanúskodó személyeket kötelező megidézni a tárgyalásra.

A vádlottnak joga van arra, hogy védelmét védőügyvéd lássa el.

Ezek a garanciák számos biztosítékot nyújtanak a büntetőeljárás alá vont számára.

VIII. Cikk

Az alkotmány leszögezi, hogy nem lehet túl magas óvadékot megállapítani illetve nagy összegű pénzbüntetéseket kiszabni. Tartózkodni kell a szokatlan büntetések meghozatalától.

2.2. Az USA Legfelsőbb Bírósága

Az Alkotmány VI. Cikkelye tartalmazza az úgynevezett szupremácia szabályát. Ez a szakasz kimondja, hogy az alkotmánnyal összhangban alkotott törvények kötelező erővel hatnak minden tagállamra és bíróságra. Megmutatkozik tehát a jogforrások hierarchiája, ugyanis az Alkotmány a legmagasabban elhelyezkedő jogforrás Amerikában. Ebből következik, hogy minden további jogalkotásnak meg kell felelni

⁷ DI BIANCO, GARY: Truly Constitutional? The American Double Jeopardy Clause and its Australian Analogues, 33 Am. Crim. L. Rev. 123, 1995- 1996.

az alkotmányosság követelményének. Ennek értelmében alkotmánnyal ellenkező tartalmú ítélet és jogszabály nem születhet.

2.3. Szövetségi és állami törvények

A tagállami szintű törvények esetén általában megtalálható minden tagállamban olyan szabályozás, mely a büntető eljárást szabályozza, valamint további garanciákat állapít meg. A jogalkotás igen sokszínű, tekintettel a tagállami szintű eltérésekre. A szabályozások során előfordulhat, hogy akár szövetségi akár állami szinten úgy tűnik, hogy a büntető eljárás alá vont személyt megfosztják alkotmányos jogaitól, ebben az esetben a Legfelsőbb Bíróság hatásköre, az érintett szabályozást alkotmányellenesnek kimondani.

Az Alkotmányban rögzítetteken felül más garanciákat is megállapíthatnak. Ilyen a jog a gyors tárgyaláshoz vagy a tanúk védelme. Ezeket a tagállamok egyedileg határozhatják meg.

A szövetségi szintű szabályozás tekintetében fontos szerepet játszik a kodifikált jog. A *Federal Rules of Criminal Procedure*, vagyis a büntető eljárás szövetségi szabályozása rögzíti az eljárásra vonatkozó szabályokat. A tagállamok részben átültetnek passzusokat a saját jogalkotásuk során elfogadott büntetőeljárás szabályozó törvényekbe, részben eltérő szabályokat fogalmaznak meg. Az államok mindazonáltal a bírói gyakorlatot fontosabbnak, elsődlegesen követendőnek tartják az állami törvényhozás alkotta szabályoknál.

2.4. Model Code of Pretrial Procedure

Amerikában nem áll fenn kodifikációs kényszer, ugyanis az esetjogon, azaz a common law-n alapszik a jogrend. Az a gondolat viszont, hogy a precedens rendszer következtében nincsen írott jogforrás téves. A büntető eljárást is számos, tagállamonként különböző törvény (code of criminal procedure) szabályozza. Amerikának ennek ellenére nincsen egységes, mindenki számára kötelezően alkalmazandó törvénye az államok szintjén. Ezt próbálta feloldani az American Law Institute. Az ALI megalkotta a Model Penal Code-ot azzal a céllal, hogy azt minél több tagállam jogalkotása és a jogalkalmazója átvegye. Ugyanezen indokkal 1975-re

megszületett a büntetőeljárás jog szabályozása, a Model Code of Pre-Arrest Procedure.⁸ melyet az ALI kiváló jogtudósokból álló kodifikátorai állítottak össze.⁹

3. Due Process klauzula

Ez a klauzula a XIV. Alkotmány kiegészítésből következik, mely a korrekt eljáráshoz való alapjogot rögzíti.¹⁰ Az Alkotmány szövegéből nyomatékosan kitűnik, hogy az állami jogalkotásra és jogalkalmazásra kötelező erővel hatnak e kiegészítés rendelkezései, minthogy az Alkotmány mindenek felett álló jogforrás. Eljárási szempontból a második fordulatban megfogalmazottakat kell jobban megvizsgálni.

*" ... egyetlen állam sem foszthat meg valakit életétől, szabadságától vagy tulajdonától megfelelő törvényes eljárás nélkül, törvénykezés során az államok senkitől sem tagadhatják meg a törvények nyújtotta egyenlő jogvédelmet."*¹¹

Az államok önállósága kiterjed arra, hogy saját törvényeket alkossanak, így büntető eljárás terén is szabadon alakíthatják ki az államban alkalmazandó jogot, azonban az alkotmányos kereteket be kell tartania a jogalkotónak.

Frankfurter bíró a következőképpen nyilatkozott a *due process*-ről: "A due process talán a leghatalmasabb koncepció az egész alkotmányos rendszerben. Tartalmazza a múlt összegyűjtött bölcsességeinek összességét, garantálva az alapvető igazságosságot, ugyanakkor szintén egy létező alapelv is, mely nem korlátozódik a múltbéli esetekre."¹²

A *due process* klauzulájának alkalmazása több problematikát eredményez. Az egyik talán legkiemelkedőbb, hogy a bírúk miként kezeljék a Bill of Rights által az alkotmányba épített garanciákat.

A teljes inkorporáció elve szerint úgy tekintenek a kiegészítésekben megfogalmazott jogokra, mint alapvető alkotmányos jogokra.

⁸ The American Law Institute: Model Code of Pre-Arrest Procedure, 1975,

⁹ The Sources of Criminal Procedure, Sage Kiadó, elérhető: www.sagepub.com/upm-data/36064_2pdf

¹⁰ Harvey WALLACE, Cliff ROBERSON: Principles of Criminal Law, Pearson Kiadó, 5. kiadás, 23.

¹¹ Az Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya magyarul:

http://hungarian.hungary.usembassy.gov/constitution_in_hungarian.html

¹² Joint Anti-Fascist Refugee Comm. v. McGarh, 341. U.S. 123, 174 (1951) (Frankfurter, J., concurring)

Egy másik megközelítés alapján a due process klauzulája az államokra bízta az eljárások szabad lefolytatását, mindaddig, míg az a fundamental fairness alapján történik. A fundamental fairness lényegében abban áll, hogy esetről esetre döntenek arról, hogy az érintett jog az alap jog-e.¹³

A harmadik álláspont képviselői az úgynevezett szelektív inkorporációt követik. Csak azokat a rendelkezéseit ismeri el alapjogként a Bill of Rights- nak, melyek a szabadságot érintik.¹⁴

3.1. Fundamental Fairness Teszt

A Legfelsőbb Bíróság dolgozta ki ezt a tesztet 1884 és 1908 között. Először ugyancsak a Legfelsőbb Bíróság alkalmazta, 1884-ben a *Hurtado v. Kalifornia* ügyben.¹⁵ (*Hurtado v. California, 110 U.S. 516, 533 (1884)*)

Jose Hurtado-t emberöléssel vádolták meg egy ügyész által benyújtott *information* nevű vádirat alapján. Ennek következtében bűnösnek találták és halálbüntetést szabott ki a bíróság ellene. Hurtado azt állította, hogy sérült a due process-hez (tisztes eljárás) való joga, azzal, hogy az V. Alkotmány kiegészítést megszegték. Mégpedig azt a passzust, hogy súlyos bűncselekmény miatt csak grand jury vádindítványa alapján indítható eljárás. A Legfelsőbb Bíróság ennek az okfejtésnek nem adott helyt, azzal indokolva, hogy a grand jury ősi intézménye nem volt nélkülözhetetlen ahhoz, hogy megtartsák a " szabadság és igazságosság" eszméjét.¹⁶

Ez a döntés azért születhetett meg és nem alkotmányellenes egy ilyen jog figyelmen kívül hagyása, mert a fundamentals fairness lényegi eleme, hogy a Bill of Rights által biztosított jogok közül csak az tartozik a due process alá, melyet az állami jogalkalmazás során annak ítélnék meg. Tehát az államok szabad kezet kapnak mindaddig, míg az alapvető szabadság jogokat szem előtt tartva folytatják le az eljárásokat.

¹³ 61. N.Y.U.L. Rev. 535 (1986), Bill of Rights and the States: The Revival of States Constitutions as Guardians of Individual Rights, The, Brennan, William J. Jr.

¹⁴ James F. ANDERSON, Bankole THOMPSON: American Criminal Procedure, California Academic Press (Durham, North Carolina), 2007, 16.

¹⁵ Stuart D. POPPEL: Federalism, Fundamental Fairness, and the Religion Clauses, 25 Cumb. L. Rev. 247., 1994- 1995

¹⁶ Matthew LIPPMAN: Criminal Procedure, Sage Kiadó, 2011, 34.

II. Rész A büntetőeljárás alapjai

1. A büntetőeljárás kettőssége

Az Egyesült Államok sajátos alkotmányos berendezkedéséből következik, hogy a büntetőeljárás területén is két szinten kell vizsgálni. Mind a szövetségi kormány és az államok rendelkeznek autoritással a büntetőeljárás lefolytatására. Az előzőekben ismertetettek alapján az államok és szövetségi kormányzat teljesen különálló szabályozással és erre épülő intézményrendszerrel rendelkezik. Ahogyan az USA-nak van, Alkotmánya úgy minden egyes állam rendelkezik a saját alapvetésével. Különböznek a törvények, bíróságok és az ügyészi hivatalok valamint az olyan igazságszolgáltató szervek, mint a rendőrség.

Az USA bírósági rendszerét "dual system-ként" említi a szakirodalom, ugyanakkor hozzáteszi, hogy a valóságban nem "csak" kettős.¹⁷ 52 különálló joghatóságról (tagállamok Puerto Rico és District of Columbia) és a szövetségi szintű bíróságokról beszélhetünk. Az egyszerűsítés jegyében azonban állami szintnek nevezik és egy gyűjtőfogalom alá csoportosítják az államok joghatóságát.

A szövetségi jogalkotás a legmagasabb szintű jogforrásokat eredményezi. Kodifikált formáját a U. S. Code testesíti meg.

Az államok jogalkotása tekintettel kell, hogy legyen a szövetségi jogalkotás primátusára. Ennek ellenére megeshet, hogy az állami és szövetségi jog konkurál. Ebben az esetben a szövetségi bíróság feladata annak eldöntése, melyik jog alkalmazandó.

1.1. Szövetségi szint

Szövetségi megítélés alá tartozó bűncselekmények azok, melyek a szövetség jogalkotás szerint annak bizonyulnak. Annak eldöntése, hogy egy cselekmény milyen jog megítélése alá tartozik, igen nagy súlya van. Ez a mozzanat ugyanis kijelöli az illetékességet, tehát azt, hogy az adott ügyben a szövetségi vagy állami bíróság járhat-e el. A U. S. Code 18 §-ában felsorolt bűncselekmények szövetségi bűncselekményeknek számítanak. Szövetségi megítélés alá leginkább az olyan bűncselekmények kerülnek, melyek az államok határait átívelik. Tipikusan ide

¹⁷ Roger J. MINER: Tension of Dual Court System and Some Prescription for Relief, 51. Alb. L. Rev. 151. 1986-1987.

tartoznak az USA ellen elkövetett cselekmények és számos gazdasági jellegű bűncselekmény. Legismertebb szövetségi bűncselekmények a kábítószer kereskedelem, csalás, szervezett bűnözés és terrorizmus, azonban a tényleges száma az ilyen bűncselekményeknek jóval nagyobb.

A szövetségi eljárás kiterjedtebb területileg, mint az állami, ugyanis ott az állam területére korlátozódik hatáskör/illetékesség, míg szövetségi eljárás esetén a határ az Egyesült Államok. Ebből következik, hogy a szövetségi kormányzat hatékonyabban tud eljárni olyan ügyekben, melyek kiterjedtebbek így szélesebb körű hatáskört kívánnak meg.¹⁸

Mi sem mutat rá jobban arra, hogy a szövetségi eljárás és az állami eljárás mennyire eltér egymástól, mint az, hogy a szövetségi bíróság előtt külön képesített ügyvédek biztosíthatják a védelmet.

A nagy eltérések ellenére vannak olyan cselekmények melyek megítélése kettős, tehát elvileg az államnak és a szövetségi kormányzatnak is van joghatósága eljárást kezdeményezni.

1.1.1. Department of Justice

A Department of Justice hivatalát az *Attorney General* (Legfőbb ügyész) vezeti, mely tisztségre az Elnök jelölhet, melyhez a Szenátus jóváhagyása szükséges. Az *Attorney General* tagja a Kabinetnek. A hivatal az USA szövetségi végrehajtási intézete.

A nyomozási és vádemelési feladatok ellátásának terhe az *executive branch of government-et* terheli az Egyesült Államokban. Minden szövetségi ügyész tagja a Department of Justice-nek. Az intézethez tartozik az FBI, DEA, a U. S.

Marsal szervezet és a BATFE is. Ezen szervek felett a felügyeletet az Attorney General látja el.

Az eljárás lefolytatása szövetségi bűncselekmények esetén a kerületi ügyész (*U.S. Attorney*) feladata. A *U. S. Attorney* közvetlenül az elnök által választott, szintén a Szenátus jóváhagyásával. A *U. S. Attorney* felettese közvetlenül a Legfőbb Ügyész.

¹⁸ ANDERSON, THOMPSON i.m. 5.

1.2. Az államok büntetőeljárása¹⁹

Mint azt már oly sokszor írtam nem lehet egységesen beszélni az állami szintű szabályozásokról, minthogy minden állam eltérő alkotmánnyal rendelkezik, ami megalapozza, hogy más a jogalkotás menete és az egyéb intézményes berendezkedések.

Amikor a szövetségi és állami büntető eljárásról beszélünk, kijelenthetjük, hogy a két rendszer eltér egymástól. Ez a kijelentés viszont megköveteli az állami büntetőeljárás ismertetését, hogy kirajzolódjanak az említett eltérések. Az államok közti különbözőség okán ezt az általánosság szintjén lehet csak megtenni.²⁰

A nyomozás lefolytatása általában a rendőrség feladata. Az eljárási cselekményt követően jelentést küld az ügyésznek kiértékelésre. Néhány államban két, de akár három lépcsős felépítésű az ügyészi hivatal. (városi ügyész, megyei ügyész, attorney general) Az ilyen felépítésű ügyészségekkel rendelkező államban az ügyek felosztásra kerülnek a különböző szinten elhelyezkedő ügyészek között. Ez a felosztás is többféle alapon történhet. A leggyakrabban előforduló felosztási alap a vétségek és bűncselekmények szerinti osztályozás. Ezzel ellentétben vannak olyan államok az USA-ban, ahol csak megyei ügyészség működik.

1.2.1. Egyes államok büntetőeljárási jogának különbségei

A bíróságok szintjeinek kialakításában is mutatkoznak jelentős eltérések. Egyes államokban működnek Municipal és Superior bíróságok, míg másokban csak egy szinten folynak a büntetőeljárások.

Mint azt a grand jury-ről szóló részben látni fogjuk, nem minden esetben kerülnek a vádindítványok a civil testület elé. Vannak olyan államok - az általam is vizsgált Kalifornia is -, ahol a grand jury dönt a vád kérdésében. Ahol nem alkalmazzák ezt a fajta jogi megoldást ott az ügyész kezében nagyobb hatalom összpontosul, ugyanis szabadon dönt a vád kérdésében. Néhány állam vegyesen alkalmazza a grand jury illetve kizárólag ügyész által hitelesített vádiratot.

A vádirat benyújtása után abban az esetben, ha a vádlott "nem bűnösnek" vallja magát egyéb eljárási cselekmények következnek. Ez a *preliminary hearing*, valamint maga a tárgyalás. Az előzetes meghallgatásnak fordítható *preliminary hearing*.

¹⁹ <http://criminal-law.freeadvice.com/criminal-law/criminal-law/federal-criminal-procedure.htm>

²⁰ Henry M. HART JR.: The Relations between State and Federal Law, Columbia L. Rev. vol. 54., 1954.

ahogyan az elnevezéséből is logikusan következik, megelőzi a tárgyalást. Ebben a szakaszban lehetőség van a különböző bizonyítékok prezentálására. A bíró egyéni döntésén múlik, hogy a tárgyalás megkezdődhet-e.

Minden vádlottnak, minden államban joga van az esküdtszék előtti tárgyaláshoz, azonban dönthet úgy is, hogy ne vegyen részt esküdtszék az eljárásban. Az esküdtszék kihagyása melletti döntés az esetek nagyon kis százalékát érinti.

A szövetségi bírói hivatal alatt helyezkedik el az úgynevezett magistrate judge, mely a szövetségi bíró munkáját segíti elő, hatásköre korlátozott.

A szövetségi eljárásokra irányadó szabályozás a Federal Rules of Criminal Procedure. A kerületek is kialakíthatnak saját szabályozást. Ez a saját szabályozás nem oly mértékben eltérő, mint az egyes államok közt észlelt szabályozásbeli különbségek.

2. Összegzés

Az egymás mellett párhuzamosan létező két igazságszolgáltatási rendszert külön-külön való megvizsgálását követően láthatjuk, hogy a tagállamok szabályozása igen eltérő. Így számos olyan szabályozás születhet az 50 tagállam jogalkotása során, mely a szövetségi joggal megegyezik vagy éppen ellenkezően, azzal összeütközésbe kerül. A jogok összeütközésének feloldása, mint már írtam szövetségi bírói hatáskör. Abban az esetben, amikor mind a két hatóság rendelkezik joghatósággal az adott ügyre nézve a szövetségi és állami ügyésznek kell megegyezni abban, hogy az eljárást ki folytathatja le. Nagyon ritka, de a szakirodalomban olvasható, hogy egy elkövető ellen ugyanazon bűncselekmény miatt szövetségi és állami eljárás is indul párhuzamosan.

II. Fejezet

Igazságszolgáltatás

1. Az Egyesült Államok bírósági rendszere ²¹

A bírói hatalomra vonatkozó normák az alkotmány III. cikkelyében kerültek szabályozásra. Ennek 1. §-a szerint az igazságszolgáltató hatalmat a Legfelsőbb Bíróság testesíti meg. A kongresszus pedig felhatalmazást kapott az alacsonyabb szintű szövetségi bíróságok rendszerének törvénnyel történő megalkotására. A III. cikkely ezért a továbbiakban a szövetségi bírói hatáskörök, valamint a Legfelsőbb Bíróság kizárólagos hatáskörének definiálására szorítkozik. Egyebekben nem részletezi az egyes szövetségi bírósági fokozatok közötti hatáskörmegosztást. A kongresszus az első bírósági törvényt²² 1789 szeptemberében fogadta el.²³

Az Egyesült Államok igazságszolgáltatásának rendszere egyedülálló, abból a szempontból, hogy két szintből épül fel. Az állami és szövetségi bíróságok alkotta rendszer teszi ki az amerikai igazságszolgáltatást. A két különböző szint ugyanakkor nem jelenti azt, hogy ne függenének egymástól. E két szint az ország alkotmányos berendezkedésére vezethető vissza. Tekintettel arra, hogy az Amerikai Egyesült Államok államformája szövetségi köztársaság, melyből következik a szövetségi szintű igazságszolgáltatás. Az alkotmány megosztja a hatalmat a szövetségi kormányzat és az államok között.

A bírák szerepe az eljárásban kevésbé hangsúlyos, mondhatni passzív szereplők. Ugyanakkor rendelkeznek olyan kizárólagos jogosítványokkal, melyek nélkül az eljárást nem lehetne lefolytatni. Ilyenek a különböző parancsok és engedélyek megadása vagy éppen megtagadása. Úgyszintén a házkutatási parancs, mely a bíró kizárólagos jogkörébe tartozik vagy akár a letartóztatás engedélyezése.

Amennyiben a nyomozást végző ügyész az eljárás bármely szakaszában úgy látja, hogy a bírói beavatkozás elengedhetetlen, úgy írásos, hivatalos kérelmet kell, hogy a bírónak benyújtson, melyben kifejti kérelme indokoltságát. Abban az esetben, ha a

²¹<http://www.uscourts.gov/EducationalResources/FederalCourtBasics/CourtStructure/UnderstandingFederalAndStateCourts.aspx>

²² The Judiciary Act of 1789.

²³ KÉPES György: Az Amerika állammodell. Az Egyesült Államok alkotmányának alapelvei, Rubicon.

bíró a hozzá intézett kérelmet megalapozottnak találja, úgy helyt ad neki és kibocsátja az engedélyt vagy parancsot.

1.1. Szövetségi bíróságok (1. ábra)

Kéttípusú szövetségi bíraskodásról beszélhetünk.

1. III. Bekezdéses Bíróságok nevet viselik az ide tartozó bíróságok utalva ezzel az amerikai alkotmány 3. bekezdésére. Ez alá tartoznak a Kerületi bíróságok, Fellebbviteli bíróságok és a Legfelsőbb Bíróság. Két különleges hatáskörű bíróságot is ide kell sorolni, habár nem tartoznak ugyanazon joghatóság alá. Ezek a Court of Claim és a Court of International Trade.²⁴

2. A második típus:

- (1) Elsőfokú büntető bíróság (Magistrate Courts),
 - (2) Csődeljárásokkal foglalkozó bíróságok (Bankruptcy Courts),
 - (3) Katonai Fellebbviteli Bíróság (The U.S. Court of Military Appeals),
 - (4) Adózással foglalkozó bíróság (The U.S. Tax Court,)
 - (5) A Veteránok Fellebbviteli bírósága (The U.S. Court of Veterans' Appeals).
- Ezen bíróság bíráit az Elnök választja és nevezi ki a Szenátus ajánlására. Hivatali idejük határozott ideig tart a bíráknak, megközelítőleg 15évig ítélkeznek.

1.1.1. U.S. District Court- Kerületi Bíróságok

Amerikában 94 kerületi bíróság működik. Minden államba minimum egy, de a nagyobb államokban, mint Kaliforniában is akár 4 kerületi bíróságon is ítélkeznek. Minden bíróságon 2-28 bíró ítélkezik. A legtöbb *trial case* (elsőfokú eljárás) itt kezdődik. Foglalkoznak büntető és civil ügyekkel egyaránt. A szövetségi bűncselekmények elleni eljárások első fokon eljáró bírósága.

1.1.2. U.S. Kerületi Fellebbviteli Bíróságok

A 12 szövetségi fellebbviteli bíróságot (U. S. Court of Appeal) területi bíróságként ismerték (circuit courts). Az Egyesült Államok területét földrajzilag 12 régióra bontva alakították ki a területi (*circuit*) bíróságokat. **(2. ábra)** A Legfelsőbb Bíróság

²⁴ <http://www.uscourts.gov/FederalCourts.aspx>

bírái ítéleztek ezeken a területi bíróságokon. Évente kétszer végig kellett járni az összes fellebbviteli fórumot. Ez igen lassú és költséges folyamat volt, mely egészen 1891-ig tartott. Hatékonyabb módot kellett találni a területi fellebbviteli bírásokra, ezért a Kongresszus létrehozta a *Circuit Courts of Appeal-t* (Területi Fellebbviteli Bíróságok). 1948-tól a United States Court of Appeals nevet viseli a bíróságok ezen szintje

Fellebbviteli bíróságból 13 található az USA területén. Az ország területét 12 régióra bontják és minden régióban található egy fellebbviteli bíróság. A 12. székhelye Washington D.C.-ben található, mely a District of Columbia fellebbviteli bíróságaként működik.

Szintén a fővárosban székel a U.S. Court of Appeals for the Federal Circuit. Azért is egyedülálló ez a bíróság mert nem földrajzi alapokon nyugszik a hatásköre, azt a U.S.C. 1295. §-a határozza meg.

A fellebbviteli bíróságon három bíróból álló tanács ítélezik. Nagyon ritkán, de megtörténhet, hogy az esetről a kerület összes bírója együttesen dönt. A jogorvoslat során nem a bizonyításra helyezik a hangsúlyt, hanem sokkal inkább a jogkérdésekre. Éppen ezért esküdtek nem vesznek részt a fellebbviteli bíróság munkájában. Meg kell jegyezni, hogy az ügyész fellebbviteli hatásköre igen szűk, megtörténhet ugyanis, hogy felmentés esetén nem fellebbezhet az ítélet ellen.

1.1.3. Legfelsőbb Bíróság

Az Egyesült Államok Alkotmánya hozza létre a Legfelsőbb Bíróságot és a Kongresszus hatáskörébe utalja az alacsonyabb szintű bíróságok kialakítását.²⁵ A Kongresszus két szinten rendelt bíróságokat a Legfelsőbb Bíróság alá. Területi és kerületi szinteken alakított ki bíróságokat a jogalkotó. Az Egyesült Államok 12 szövetségi területi és 94 kerületi entitásra osztható.²⁶

A szövetségi bírósági rendszer csúcsán helyezkedik el a legfelsőbb bíróság a maga 9 bírájával Washington D.C. -ben. A jogi procedúra neve, mely alapján eldönti, hogy befogadja-e az egyes eseteket vagy elutasítja a keresetet : *Petition for a Writ of Certiorari (cert.)* Ugyanis nem általános, hogy a Legfelsőbb Bíróság büntetőügyben

²⁵ <http://www.supremecourt.gov/>

²⁶ Amerikai Ügyvédi Kamara Közép- és Kelet- Európai Jogi Kezdeményezés: A Bírói (Igazságszolgáltatási) Tanács szervezete, működése és funkciói a bírósági igazgatásban és a bírói függetlenség biztosításában, Budapest, 1998, 24.

jogorvoslati döntést hozzon. Évente átlagosan 7000 writ érkezik a bírósághoz, mely azonban csak ennek töredékével 100-150 esettel foglalkozik. A Legfelsőbb Bíróság döntése további fellebbezés tárgyát nem képezheti.²⁷

1.2. Állami szintű igazságszolgáltatás

Jóformán nem találunk, két olyan államot melynek az igazságügyi struktúrája megegyezne. Azonban vannak olyan hasonlóságok, mely alapján kirajzolódik egy közös váz. (1) két típusú, első fokon eljáró bírósági rendszer: (a) korlátozott hatáskörű elsőfokú bíróság (próbára bocsátás, családjog, közlekedési bűncselekmények, stb.) és (b) általános hatáskörű első fokon eljáró bíróságok; (2) középszintű fellebbviteli bíróságok (sok, de nem az összes államban); és (3) legmagasabb szintű bíróságok (különböző elnevezése létezik). A szövetségi bírákkal - akiknek megbízatásuk határozatlan ideig tart - szemben az államokban a talárosokat határozott időre választják.

Az állami szintű igazságszolgáltatás megismerése az általánosítás szintjén igen bonyolult, hiszen ahány állam annyi törvény. Ezért szükségszerűnek látom egy kiválasztott államon keresztül való bemutatását az igazságszolgáltatás ezen szintjének. A következőkben Kalifornia állam működésén keresztül ismertetem a bírósági rendszer mibenlétét.

A kaliforniai bírósági rendszer a legkiterjedtebb és legnagyobb az egész nemzeten belül, a maga mintegy 2000 bírói hivatalával, 21000 alkalmazottjával és több mint 10 millió esetével, ezzel szolgálva 38 millió lakost. Kalifornia állam alkotmányából következik a 3 szintű bíráskodás: Legfelsőbb Bíróság, Fellebbviteli Bíróságok és az az első fokon eljáró bíróságok.

1.2.1. Legfelsőbb Bíróság

Ez a bíróság rendelkezik Kalifornia államban a legnagyobb hatáskörrel. A döntése kötelező erővel hat minden egyes kaliforniai bíróságra. Általánosságban San Francisco-ban, Los Angeles-ben és Sacramento-ban ülésezik, azonban vannak kivételes alkalmak és máshol is ülésezhet. Egy főbíróból és hat beosztott bíróból álló testület tagjait a Kormányzó választja ki, megerősítve a bírák testülete által és a

²⁷ Rolando V. DEL CARMEN: Criminal Procedure: Law and Practice, Wadsworth Kiadó, 4.

választó polgárok által a következő esedékes választások során.²⁸ Joghatósága van a Legfelsőbb Bíróságnak a Fellebbviteli Bíróságok döntéseinek felülvizsgálatára valamint a *trial court* által hozott halálbüntetést is jogában áll felülvizsgálni. Az állami törvény szerint a halálbüntetést tartalmazó ítéletek elleni fellebbezéssel automatikusan a Legfelsőbb Bíróság foglalkozik kihagyva a Fellebbviteli Bíróságot. (Kal. Alk. VI. c. 11§)

1.2.2. Fellebbviteli Bíróságok

A Fellebbviteli Bíróságok Kaliforniában az intermediális felülvizsgálatot ellátó ítélkezési szervek.²⁹ 1904-től működnek egy alkotmány kiegészítésnek köszönhetően. Ezek a bíróságok a rendszerben középen foglalnak helyet. Az államot hat kerületre osztva minden kerületben található egy Fellebbviteli Bíróság, összesen 105 hivatalban lévő bírával.

A fellebbviteli kerületek:

1. Los Angeles
2. San Fransisco
3. Sacramento
4. San Diego
5. Fresno
6. San Jose

A jogalkotónak meg van az alkotmányos joga újabb kerület megalkotására, ezzel felállítva újabb bíróságokat.

Minden kerületnek van egy elnöklő valamint 2 vagy több társbírája. Kinevezésük megegyezik a Legfelsőbb Bíróság bíróival.

²⁸ Administrative office of the court (Judical Council of California), Fact Sheet, California Judicial Branch, 2010, 1.

²⁹ Amerikai Ügyvédi Kamara Közép- és Kelet- Európai Jogi Kezdeményezés, A Bírói (Igazságszolgáltatási) Tanács szervezete, működése ls funkciói a bírósági igazságszolgáltatásban és a bírói függetlenség biztosításában, Budapest, 1998, 31.

1.2.3. Megyei Fellebbviteli Bíróságok (Superior Courts)

1998. Júniusát megelőzően más struktúrája volt a bíróság e szintjének, *superior* és *municipal* bíróságokat foglalt magába. Mindkét bíróságnak meg volt a saját kizárólagos joghatósága valamint a saját bírái. Az állam szavazói 1998-ban jóváhagyták azt az alkotmány kiegészítést, mely lehetővé tette, hogy a két önálló bíróság eggyé váljon és mindenre kiterjedő joghatósággal rendelkezzen. Ennek a döntésnek a háttérében a költséghatékony működés elérése, valamint a rugalmasság növelése állt. Mind az 58 bírói kerület megszavazta 2001-re az egyesülést. Ennek köszönhetően a Megyei Fellebbviteli Bíróságok joghatósága kiterjed az összes büntető és civiljogi ügyre. Ezeken a bíróságokon ítélező bírák a választóiktól kapják mandátumukat, melyeket általános választások során szerezhettek meg hat évre. Az egyes bíróságokon működő bírák számát az állami jogalkotás határozza meg. Egy 2007-es statisztika alapján az államban 1630 hivatásos bíró ítélezett.³⁰

³⁰ Administrative office of the court (Judicial Council of California), Fact Sheet, California Judicial Branch, 2010.

III. Fejezet

Esküdtszék

1. Az esküdtszék kialakulása, eredete

Az amerikai esküdtszék gyökerei brit common law-ból erednek. Az angol-szász királyok, akik a 6. és 11. század között uralkodtak Angliában valamint a normann hódítok színes skáláját ismerték különböző jogintézményeknek. Néhány eljárási elem az esküdtszék lehetséges modelljeire enged következtetni. Az esküdtszék kialakulása a 12. századra tehető és II. Henrik király nevéhez fűződik. A király jogi döntéseinek következtében szerte az országban vitás ügyek alakultak ki, melyeket tanácsülés (assize) keretében rendeztek. Általában 12 embert hívtak össze és eskü alatt nyilatkozni kellett legjobb tudásuk szerint, hogy a vitás ügyben ki is a jogosult. Ez a 12 főből álló "tanács" az eredete a mai esküdtszék kialakulásának. Az Egyesült Államokban a Függetlenségi Háborút követően lett különös jelentőségű az esküdtszék szerepe az eljárások során. Mintegy a megbukott király szimbólumává vált.³¹

Egy másik nagyon fontos intézmény szintén ezekben az időkben alakult ki, melyet ma grand jury-ként ismerünk. 1215-ben János Király a Magna Chartában szabályozta az intézményt, mely hosszú évszázadokig a brit igazságszolgáltatás részét képezte. Végleg 1933-ban tűnt el a britek büntetőeljárás gyakorlatából.³² Az idők során a testület függetlenné vált még a koronától is. A grand jury nem dönt, a bűnösség kérdésében a testület arra fókuszál, hogy történt-e bűncselekmény, amit egy bizonyos személy követett el. Amerikába a brit telepesek által lett ismert a vádtanács, melyet még az amerikai függetlenségi háború előtt alkalmaztak. Az ősök által kialakított intézmény már az alkotmány kiegészítések kapcsán említésre került a Bill of Rights-ban. Nevezetesen az 5. Kiegészítés szól a grand jury-ról.³³ Annak ellenére, hogy a vádtanács nem amerikai sajátosság ma már csak az Államokban alkalmazzák.

Az esküdtszék a fent említettek alapján tehát két fajtája között kell különbséget

³¹ History of Trial by Jury, William Forsyth, M. A. 1-9.

³² Common Law Grand Jury: <http://www.1215.org/lawnotes/lawnotes/grandjuryrules.htm>

³³ V . Cikk, 1791: "Senkit sem lehet főbenjáró vagy súlyos bűncselekmény miatt felelősségre vonni, csak ha a **Nagy Esküdtszék** vádindítványt vagy vádhatározatot terjesztett elő (...)"

tennünk. A leggyakoribb az úgynevezett petit jury, ami magyarul annyit tesz, hogy "kis esküdtszék". Ezen elnevezés tagjainak létszámára enged következtetni, ugyanis 12 illetve 15 főből áll ez az esküdtszék, mely az eljárás lefolytatásának szerves részét képezi. Addig a másik, szintén esküdtszék a grand jury, azaz nagy esküdtszék, 23 főből áll. A tagok kiválasztása mindkét esetben ugyanúgy zajlik és a felesketés is megegyezik. Egy nagy különbség az időszak, ameddig üléseznek. A grand jury döntéshozatali eljárása akár 36 hónapig is elhúzódhat. Ezek a szabályok is államonként eltérhetnek. Sok esetben hetente egyszer vagy havonta kétszer ülnek össze az esküdtek ezért is haladja meg a trial jury üléseinek hosszát. A tárgyaláson résztvevő esküdtszék és a vádtanács közötti alapvető különbség a döntésük mibenléte. A trial jury a bűnösség kérdésében hivatott dönten, míg a grand jury abban, hogy megszülethet-e a vádirat.

2. Grand Jury "a nép hangja"

A bűnvádi eljárás több formában folyhat az Egyesült Államokban. A Grand Jury mint azt láthattuk, egy hosszú hagyományokkal rendelkező, állampolgárokból álló testület. Lényegében egy vádtanács, mely elé az ügyész előterjeszti a vádiratot, azzal a céllal, hogy azt erősítsék meg vagy vessék el. Ezen procedúra keretén belül csak a vád álláspontját ismeri meg a tanács, a védelem nem lehet jelen. Vannak olyan tagállamok, melyek az összes bűncselekmény kapcsán megkövetelik a vádemelés ilyen formáját. Manapság az eljárás egyszerűsítése és gyorsítása jegyében az államok többségében megengedett a vádirat benyújtása *information (speciális vádirat)* alapján is. Azok az államok, ahol az előbb említett forma az elterjedtebb az "information state" nevet viselik a szakirodalom szerint. Míg azokat, akik továbbra is tartják magukat a Grand Jury általi vádemeléshez "indictment jurisdiction"-ként emlegetik. Tizenhét állam és a District of Columbia joghatósága vonja be kötelező jelleggel a vádtanácsot a vádemelés folyamatába. Van négy olyan állam, ahol vegyes rendszert alkalmaznak, ezek "limited indictment" elnevezést kapták.³⁴ Ezekben az államokban ugyanis, a vádtanács előtti meghallgatás a vádemeléshez bizonyos esetekben kötelező. A legsúlyosabb bűncselekmények kapcsán tartanak Grand Jury meghallgatásokat, a további bűncselekmények esetében vádat lehet emelni információ alapján.

³⁴ Kamisar, Israel, LaFare, King, Kerr: Basic Criminal Procedure, West Kiadó, 12. kiadás, 14.

A grand jury tagjait véletlenszerűen választják az állampolgárok közül. Általában a szavazók névsora ad alapot a választáshoz. Szolgálat a vádtanácsban egy lehetőség az amerikai állampolgárok számára, ugyanakkor kötelesség is. A bíróságon meg kell, hogy jelenjenek azok a kiválasztottak, akik nem mentették ki magukat valamilyen indokkal. A bíró választja ki a végleges tagokat a megjelentek közül. A vádtanácsot 16-23 fő alkotja.

A bíróság feladata, hogy a végleges tagok közül válassza ki a testület elnökét (*foreperson*) valamint annak helyettesét.

A munka megkezdése előtti utolsó mozzanat során felesketik a vádtanács tagjait és ismertetik a feladataikat illetve kötelességeiket.

2.1. A grand jury munkája

A tanács határozatképességéhez szükséges legkisebb létszám 6 fő, melynél, ha kevesebben vannak jelen nem működhetnek.

A bizonyítékokat a grand jury elé az ügyész terjeszti elő. Ha testület fontosnak látja, indítványozhatja bizonyos tanú idézését.

A tanúk kikérdezését az ügyész kezdi és a *foreperson* folytatja, de a tanács többi tagja is tehet fel kérdéseket.

Fontos, hogy kötelezhetik a vádlottat a tanács előtt való megjelenésre nem kötelezhetik arra, hogy magára nézve terhelő vallomást tegyen. Ha ez mégis megtörténik a vádiratot meg kell semmisíteni.

A döntéshozatalra csak azután kerülhet sor, miután minden tag meghallgattott. Fontos, hogy legkevesebb 16 esküdtnek kell jelen lennie a szavazáson és 12 tagnak kell egyhangúan szavazni ahhoz, hogy érvényes döntés születhessen. A döntés meghozatalát követően vádiratot továbbítják a bírónak true bill vagy no true bill jelöléssel. Ezzel a grand jury érdemi munkája véget is ér.³⁵

OJ. Simpson ügy:

OJ. Simpson védőügyvédje azon az állásponton volt, hogy a grand jury nem tud pártatlanul dönteni ebben az ügyben, azaz, hogy vádat emeljenek-e ellen felesége és Ronald Goldman megölése miatt. Feltevését arra alapozta, hogy túl sok mindent

³⁵ Hand book for federal grand jurors, Administrative Office of the United States Courts, Washington, D.C. 20544, 14. elérhető: <http://www.mdd.uscourts.gov/jury/docs/federalgrand.pdf>

*hallottak és láttak különböző médiumokban. A bíró elfogadta a védő érvelését és nem vették igénybe a grand jury-t. A legritkább esetben szokták megállapítani a nagy esküdszék elfogultságát. Az ügyészség végül ahelyett, hogy egy újabb esküdszéket állítson fel más módot kellett keressen Simpson megvádolására.*³⁶

2.2. A Grand Jury Feladata:

A Grand Jury fő feladata, hogy eldöntse azt, hogy aki után a hatóság nyomoz tárgyalás alá vesse-e, tehát a "megvádolás". Ennek eldöntése érdekében bizonyítási eljárást folytat le a vádtanács. A bizonyítékokról is döntést kell hozzanak, mégpedig, hogy azok alapján megalapozott-e a vád. Amennyiben megalapozott *true bill* feljegyzéssel küldik vissza. Ilyen formában lesz a vádirat hivatalos. A bírósághoz benyújtott vádirat alapján a megvádoltnak nyilatkoznia kell. Amennyiben bűnösségét nem vitatja, vagy azt kifejezetten bevallja, nem kerülhet sor tárgyalásra (bővebben a vádalku fejezetben). A bűnösség tagadása esetén tárgyalásra kerül sor.

Másik feladata a nyomozás, mivel nem minősül nyomozati szervnek jogköre e téren korlátozott. Semmilyen törvény nem tiltja, hogy a testület saját maga is nyomozást folytasson. Ez nem jelenti azt, hogy önállóan megvádolhatnak valakit. Ugyanis ez az ügyész kizárólagos jogosultsága. Meg kell említeni, hogy a tanács kialakulásakor a tagok magántudomásának nagy szerepe volt, ami bár nem akkora jelentőséggel, de most is szerepet játszik. A grand jury által végzett nyomozást úgy is szokták definiálni, mint az eljárás inkvizitórius eleme, mely alapvetően akkuzatórius.

A vádtanács által végzett nyomozást már csak 18 államban alkalmazzák. A rendőrség vezette nyomozás sokszor győzedelmeskedik a vádtanáccsal szemben. A testület fenntartása költségesebb és az általuk lefolytatott nyomozási aktus időigényesebb a rendőrség munkájához képest.

Ennek ellenére a grand jury egy ma is jól működő jogintézmény, mely számos - a munkát segítő- pozitív eszközzel rendelkezik. Hat, a vádtanács mellett szóló érvet különböztet meg az egyik eljárásjogi tankönyv:³⁷

³⁶ <http://campus.udayton.edu/~grandjur/faq/faq1.htm>

³⁷ Israel, Kamisar, LaFave, King, Kerr: Basic Criminal Procedure, West Kiadó, 12. Kiadás, 778.

1. Subpoena ad testificandum
2. Pszichológiai nyomás
3. Mentesség garanciája
4. Subpoena duces tecum
5. Titkosság
6. Társadalom bizalmának megtartása

1. Subpoena ad testificandum

A vádtanács feladata, hogy a döntésüket megalapozottan tudják meghozni. Ehhez szükség van különböző bizonyítási eszközökre. A testület *subpoena* (idézés) hatáskörét két csoportra oszthatjuk. Az "ad testificandum" tanúnkénti idézésre ad lehetőséget. Kiemelkedő jelentőségű a vádtanács számára, hogy meghallgassák az ügy szempontjából releváns tanukat. A *subpoena* meg nem tartása következményekkel jár.

Az a személy, akihez subpoena idézést intéznek, három dolgot tehet. Teljesítheti azt, eleget téve az idézésnek. Indítványozhatja a bíróságtól, hogy mentesüljön a teljesítés alól. Végül ignorálhatja azt. Az, aki indokolatlanul nem teljesíti a grand jury idézését megsérti a bíróság rendjét. Ez azonban csak civiljogi következményekkel jár.

2. Pszichológiai nyomás

Egyesek úgy vélik, hogy morálisan kötelezve érzi magát a vádtanács által meghallgatott tanú az igazmondásra. A "nyomás" sokkal nagyobb a grand jury előtt megjelenteken, ugyanis 23 ember előtt egyedül kell megjelennie. Nincsenek jogi "kapaszkodó" pontok, a meghallgatáson csak az ügyész és a testület tagjai vehetnek rész. Ezzel szemben a rendőrségi kihallgatáson jogi képviselő jelenléte megengedett.

3. Mentességi garanciák

Ezt a garanciát a bíróság végzéssel állapítja meg. Biztosítja, hogy az eljárás során a jövőben sem dől meg az önvád tilalma.

4. Subpoena duces tecum

A "duces tecum" idézést bizonyítékok megszerzése érdekében bocsátja ki a vádtanács. Sok esetben hatékonyabbnak bizonyul a rendőrség hasonló eszközeivel

szemben. A testület anélkül, hogy a gyanú (propable cause) felmerülne, élhet a subpoena duces tecum nyújtotta lehetőségekkel.³⁸

5. Titoktartási kötelezettség

Az erre vonatkozó szabályozások eltérnek, de még a legmegengedőbb szabályozás is tiltja az ügyészek és munkatársaik valamint a testület tagjai számára, hogy bármilyen üggyel kapcsolatos információt megosszanak illetéktelennel.

6. Társadalom bizalmának megtartása

Olyan bűncselekmények körében, melyek nagy hatással vannak a társadalomra sokszor célszerűbb, ha a grand jury végzi a nyomozást. Véleményem szerint a társadalom így biztosítottnak érzi képviselőjét a nyomozás során. Különösen akkor válik jelentőssé a szerepe, ha tisztségviselőt érint a bűncselekmény. A társadalom ekkor "gyanakvóbb" és nem bíznak a rendőrség által végzett nyomozás tisztaságában és pártatlanságában.

Az előzőekben, általánosságban a vádtanácsról beszéltem. Több formája is kialakult a grand jury-nek. Az eddig tárgyalt, az úgynevezett rendes vádtanács (regular grand jury) létezett és a mai napig megtalálható tanács a különös hatáskörrel bíró *special grand jury*.

A U. S. Code 18. szakaszának 3331§-a foglalkozik a speciális vádtanács kérdésével. A testület összehívásáról is rendelkezik. Ezek szerint minden olyan kerületben, ahol több mint 4 millió lakos van kötelező a testület összehívása. Amennyiben a kerület lélekszáma nem éri el a 4 millió főt az ügyészek kérelmezhetik a bíróságtól a special grand jury felállítását, ha erre a körülmények okot szolgáltatnak. A speciális vádtanács azt vizsgálja, hogy van-e szervezett bűnözés a társadalom körében, ahol ülésezik. (18 USC 3333§ (a) (2)) Nemcsak a maffia típusú csoportok felderítésére kell gondolni, hanem olyan bűncselekmények felderítésére, mint a bűnszervezetben elkövetett korrupciós cselekmények vagy kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények. Amennyiben a *special grand jury* megállapítja, hogy van

³⁸ James E. DUNN: Subpoena Duces Tecum, 4 Advoc. Q. 94, 1983.

szervezett bünelkövetés a "rendes" grand jury már az egyének bűnösségét vizsgálhatja

Néhány állam még követi a régi common law hagyományt és nem csak bűncselekményekkel kapcsolatos tényfeltárára alkalmazza a grand jury-t. A tanács munkája ebben az esetben bizonyos társadalmi körülmények feltárása. Ilyen lehet a börtön viszonyok felmérése, de akár közutak és hidak állapotával is foglalkozhatnak.

39

3. True Bill:

A vádindítvány megalapozottsága esetén a grand jury döntésének kifejezése a **true bill**. Ha nem találják megalapozottnak és így nem javasolják a vádemelést, azt írják a benyújtott vádiratra, hogy **no bill**. Tehát a vádirat ezzel a true bill felirattal válik érvényessé.

A grand jury által végzett nyomozást összehasonlítva a rendőrök által végzett nyomozással megállapíthatjuk, hogy utóbbi nemcsak, hogy sokkal kevesebb költséget emészt fel, de időben is hatékonyabb. Ennek ellenére számos pozitív vetülete van a civilekből álló tanácsnak. Azok az államok, melyek vegyesen alkalmazzák a Grand Jury-t akkor választják a vádirat e formáját, ha az valamilyen szempontból előnyösebb.

4. Trial Jury⁴⁰

Mindenkinek, akit bűncselekmény elkövetésével vádolnak, joga van, ahhoz, hogy esküdtszék igénybevételével folytassák le az eljárást. Ugyanakkor dönthet a védelem úgy, hogy csak a bíró folytassa le az eljárást és hozza meg az ítéletet, ezt nevezik "bench trial"- nek.

5. Alapvető eljárási lépcsőfokok

1. Az esküdtek kiválasztása

Ezt a folyamatot szakszóval *Voir Dire*- ként nevezik, mely egyben az első mozzanata

³⁹ <http://campus.udayton.edu/~grandjur/faq/faq3.htm>

⁴⁰ http://www.denvercriminalattorney.com/denver_court_process/jury_trial.html

az eljárásnak.⁴¹ Véleményem szerint az első és egyben legmeghatározóbb. Tekintettel arra, hogy a kiválasztott tagok döntésén múlik az ügy kimenetele. A kiválasztás a bíróságon történik a védelem és az ügyészség képviselői által. Első körben sokkal több potenciális esküdtet hívnak be. A végleges számuk a rosták után pedig tizenkettő lesz. A kiválasztás során mindkét oldal kérdéseket tesz fel a jelölteknek, ezzel próbálva információhoz jutni, erősíti-e az esetleges esküdt a védelmet vagy a vádhatóságot. Ma már külön iparág is épült erre a folyamatra. Léteznek irodák, akik akár az ügyészség, akár az ügyvédek segítségére vannak a választásban. Előzetesen megvizsgálják, hogy "kinek az oldalán áll" az adott állampolgár.

2. Az ítélet, döntés meghozatala

Mielőtt az esküdtek visszavonulnának a bíró felolvassa nekik az instrukciókat. Ezekben kioktatja az esküdteket arra, hogy mit hogyan vehetnek figyelembe. Álláspontom szerint nagy szükség van erre a mozzanatra, hiszen az esküdtszék nem jogi professzorok alkotják. Fontos tudniuk, hogy milyen bűncselekménnyel állnak szembe, mit vonhatnak értékelésük körébe.

Ezek után vonulnak vissza az esküdtek névtelen döntéshozatal céljából. A verdict, vagyis az ítélet meghozatalában egyhangúan minden esküdtnak egyet kell érteni. Amint meghozták a döntésüket visszamennek a tárgyaló terembe és azt közlik. A vesztes félnek joga van arra, hogy az egyébként névtelenül döntést hozókat egyenként megkérdezze, hogyan szavazott.

5.1. Az esküdtszék tagjainak kiválasztása⁴²

A potenciális jelölteket egy nagy halmazból választják ki, melynek névsorát regisztrált szavazók vagy vezetői engedéllyel rendelkezők nyilvántartásából állítják össze. A lehetséges esküdteknek ki kell tölteni egy kérdőívet, hogy tudják megfelelnek-e az esküdté válás követelményeinek. Az ügyészség részéről és a bíróság részéről is kérdéseket intéznek az bíróságra már behívott esküdtek felé, hogy megbizonyosodjanak alkalmasságukról, ez a - már említett- *voir dire*. Ezen eljárás célja, hogy kizárják az olyan jelölteket, akik az eljárás alatt nem tudnának ésszerű és

⁴¹ Dale W. BROEDER: Voir Dire Examinations: An Empirical Study, 38 S. Cal. L. Rev. 503, 1964-1965.

⁴² <http://www.uscourts.gov/federalcourts/JuryService.aspx>

egyben igazságos döntést hozni. A bírónak automatikusan ki kell zárni azokat, akiknek bármiféle tudomások van az ügyről vagy személyes kötődésük a benne résztvevőkhöz. Az ügyészség pedig kizárhat úgy is lehetséges esküdteket, hogy azt nem indokolja meg.

A demokrácia alapját jelenti Amerikában az esküdtszék. Az ebben való részvételt pedig a legtöbb állampolgár kötelességének is tekinti, mely a mindennapokra vetíti az alkotmányt és annak alapjait.

Az esküdtszék szerepe a legkiemelkedőbb a bírósági tárgyaló teremben. Ők hozzák az érdemi döntést. Maguk a bírók is úgy fogalmaznak, hogy ők "csak" referálnak, hogy az esküdtek megértsék a szabályokat. Az esküdtek maguk döntenek el kinek és mit hisznek el. A bíró ehhez olyan segítséget nyújt, hogy milyen "jogot" alkalmazzanak, és ezt hogyan tegyék. A tényekről az esküdtek döntenek melyekre vonatkozóan a bíró által nyújtott iránymutatást alkalmazzák.⁴³

Igen fontos kérdés, hogy a bírák egyetértenek-e az esküdtszék döntéseivel. A megkérdezettek nagy részben igenlően nyilatkoztak. Véleményük szerint, ha tizenkét nagyon különböző ember anonim tud hozni egy döntést az megbízhatóbb döntés, mint, amit egy ember tud hozni.

Az esküdtszék ereje az amerikaiak szabadságának örökségében rejlik. Esküdtnnek lenni egy igen fontos feladat egy állampolgár életében.

A kerületi bíróságok két fő területre tagozódnak: büntető és polgári ügyekre. Büntető ügyekben kétféle képen kerülhet az ügy a bíróság elé. Az egyik formája az indictment, mely a grand jury elé terjesztett vádindítvány a második pedig az information nevet viseli, melyet az ügyészség (United States Attorney) bocsát ki. A megvádoltnak, még ha joga is van grand jury-hez dönthet úgy, hogy az ügyészség által kibocsátott information-t elfogadja, mint vádiratot.

A vádirat utáni mozzanat, az amikor a megvádolt megjelenik a bíróságon és bűnösségéről vall. Ekkor bevallhatja bűnösségét vagy kiállhat ártatlansága mellett. Ekkor történik meg a vád alá helyezés.

Amennyiben tárgyalásra kerül, sor a bíró determinálja, melyik jogot kell alkalmazni.

⁴³ United States Courts: Jury Service Video, elérhető: <http://href.hu/x/iu2r>

Az esküdteknek a tényekkel kell foglalkozni, melyek segítségével abban kell dönteniük, hogy a megvádolt személy bűnös, avagy sem. Ami ezek után történik az már a bíró döntése az ítéletet ő szabja ki, nem esküdti hatáskör.

6. Bench trial

Egyfajta eljárást jelent, melyben semmilyenfajta esküdtszék nem vesz részt. Ez hasonlít a leginkább a kontinentális eljárási rendre. Mint már korábban említettem lehet kérvényezni is, hogy csak a bíró döntsön az adott ügyben az esküdtszék mellőzésével. A legtöbb államban polgári jogi ügyekben *bench trial* a jellemző mindaddig, amíg maga a jogosult nem kéri az esküdtszék bevonását az ügyébe. Ezzel szemben a büntető ügyeknek alapvetően szerves részét képezik az esküdtek és itt azt kell kérvényezni, mint már írtam, hogy ne legyen jelen esküdtszék a tárgyaláson.

A tárgyalások nagy része esküdtszék jelenlétében zajlik, ekkor megoszlanak a feladatok az esküdtek és a bíró között. Az esküdtek figyelme a ténykérdésekre kell, hogy kiterjedjen, míg a bíró a jogkérdésekkel foglalkozik. Ezzel szemben, amikor csak a bíró van jelen a tárgyaláson hatásköre mindenre kiterjed. A vádhatóságnak is és a védelemnek is meg van a joga, hogy esküdtszéket mellőző tárgyalás lefolytatását kérje. Sokszor azért preferálják a csak bíró általi tárgyalást a felek, mert kevés megkérdőjelezhető tény van és bíznak abban, hogy a bíró döntése számukra pozitív kimenetelű lesz.⁴⁴

7. Esküdtszék Magyarországon

A magyar büntetőeljárástól nem idegen intézményről van szó. A Bünvádi Perrendtartást életbeléptető 1897. évi XXXIV. törvénycikk szabályozza részletesen az esküdtszék működését. Az új eljárásjogi kódex szerkesztésére eredetileg Csemege Károlyt kérték fel. Mint tudjuk, a nevéhez igen szorosan fűződik az 1878. évi IV. törvény, melyet Csemegi Kódexként ismerünk. A kodifikációt nem vitte végig, éppen azért, mert ellenezte az esküdtek bevonását a büntető eljárásba. Véleményét a társadalom összetételére alapozta, ugyanis túl soknyelvű volt a működőképes eljárás lefolytatásához. Az esküdtszék még, ha rövid időre is, de beépült a magyar büntetőeljárásba. 1919-ben függesztették fel az esküdt bíráskodást a 6898/1919. M.E. számú rendelettel.

⁴⁴ <http://www.rotlaw.com/legal-library/what-is-a-bench-trial/>

7.1. Laikus elem a magyar eljárásban ma

Annak ellenére, hogy az esküdtbíráskodás mindössze 13 éven át tartott Magyarországon nem marad ki teljesen a laikus elem büntetőeljárásokból. Az ülnök testesíti meg a társadalom bevonását az eljárásba. TREMMEL nézete szerint a laikus elem bevonása az ítélezésbe nem csak felesleges, hanem jelentős mértékben káros is. A káros hatást abban látja, hogy lassítja az eljárás menetét valamint költségesebbé is teszi azt.⁴⁵

A társadalmakban egyre inkább a szakbíráskodás került előtérbe, de a fejlett jogrendszerekben is fennmaradt a laikus bíráskodás valamilyen formában. Hosszabb ideig a Szovjetunióban, de Magyarországon is a laikus bírók a népbírók voltak, akik a hatalmi szervezethez tartoztak. A laikus bíráskodás már ismertetett másik formája az esküdtszék.⁴⁶

A legelterjedtebb típusa a laikus bíráskodásnak az ülnök rendszer, melyet hazánkban is alkalmazunk.

Az ülnökök jelenlétének jogi szabályozása az eljárás tekintetében a XX. században számos alkalommal változott. Végül a most hatályos büntetőeljárás törvény (1998. évi XIX. tv.) 14§-a úgy szabályozza az ülnökökre vonatkozó kérdést, hogy a helyi bíróságokon csak nyolc évi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmények esetén, valamint a törvényszékek első fokú eljárásában kötelező.⁴⁷ Ekkor a bíróság úgynevezett tanácsban jár el, mely egy hivatásos bíróból és két ülnökből tevődik össze.

A magyarázat arra, hogy az ülnökök részvétele csak az elsőfokú eljárásban kötelező az, hogy tényállás megállapítása az elsőfokú eljárásban történik.

Az ügyet tanács elé lehet utalni akkor is, ha egyébként arra a törvény nem kötelez. Ez következhet a tényállás bonyolultsága és összetettsége miatt valamint, ha a vád tárgyává tett cselekmény a vádirat minősítéstől eltér és az a nyolc évet meghaladja.

Az ülnök tisztsége választással keletkezik, mondja ki az 1997. évi LXVI. tv. 4. §-a. Az ülnökök jogállását az 1997. évi LXVII. tv (Bjt.) rendezi. Mely tisztázza a

⁴⁶ Dr. SZOLLÁR Pál: Ülnöki Kézikönyv, Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala, Magyar Bíró Képző Akadémia, 2007. 3.

⁴⁷ Dr. SZOLLÁR Pál: im. 4.

választás feltételeit és annak folyamatát. A Bjt. értelmében az a magyar állampolgár tölthet be ülnöki pozíciót, aki büntetlen előéletű, választójoggal rendelkezik és a 30. életévét már betöltötte, de a 70. életévét még nem töltötte be. A bíróság illetékességi területén lakóhellyel rendelkező, az előző feltételeknek megfelelő állampolgárt a helyi önkormányzatok vagy társadalmi szervezetek jelölhetik ülnöknek. A jelölt amennyiben a jelölést elfogadja úgy írásban nyilatkozik erről. Ez a megbízás 4 évre szól. Tisztségének gyakorlása előtt bírói esküt tesz. Ez érthető, hiszen a bíróval megegyezik döntésének súlya, így az eskütétel szükségszerű.

SZOLLÁR véleménye szerint az ülnök legnagyobb szerepe a tényállás megállapításánál van. Nyilván a jogi kérdésben a bíró rendelkezik olyan ismeretekkel, hogy dönten tudjon. Az ülnök feladata ebben az esetben általában, hogy állást foglaljon a bűnösség kérdésében. Ez hasonló az Amerikában is működő *trial jury* feladatához. Jelentős különbség az, hogy büntető ügyekben az ülnök szerepe kiterjed a büntetés kiszabására is. Ez az USA-ban elképzelhetetlen, ott a bíró egyedül dönt e körben.

Az előzőekben taglalt tanács háromtagú volt, azonban a Be. lehetővé teszi az öttagú tanácsok eljárását is. Ebben a formában a tanács összetételét tekintve két hivatásos bíróból és három ülnökből áll. Az öttagú tanács eljárása semmilyen esetben sem kötelező a törvény alapján, annak csak a lehetőségét teremti meg a Be. 271.§ (1) és (2) bekezdése.⁴⁸

Láthatjuk tehát, hogy az ülnökök részvétele a büntetőeljárásban a laikus elem meglétét biztosítja. Úgy gondolom, hogy annak is nagy jelentősége van, hogy a törvény kötelezővé csak a súlyosabb, bonyolultabb ügyekben teszi kötelezővé részvételüket. Nyilván nem a szaktudásuk miatt, sokkal inkább élettapasztalatuk és a társadalom és igazságszolgáltatás közti kapcsolat szimbóluma miatt fontos jelenlétük.

⁴⁸ BERKES György, BELEGI József: Büntetőeljárás jog I-III. Kommentár a gyakorlat számára, HVG-Orac, 2012.

8. Összegzés

A történeti áttekintést követően leszögezhetjük, hogy az amerikaiaknak az esküdszék, mint eljárásjogi jogintézmény nem a hasznossága vagy hatékonysága miatt olyan kiemelkedő jelentőségű. Sokkal inkább a függetlenségük fejeződik ki ebben a jogintézményben. Az esküdszék ereje az amerikaiak szabadságának örökségében rejlik. Esküdtnnek lenni egy igen fontos feladat egy állampolgár életében. Így tehát az állampolgárok kötelességüknek érzik az esküdszéki tagsággal járó feladatok ellátását. Az igazat megvallva ezek a hangzatos szavak olvashatók minden a témával kapcsolatos szakirodalomban, amerikai állampolgárok véleményét olvasva más vélemény rajzolódik ki. Sokszor kényelmetlenségeket okoz a szolgálat. Kimaradnak a munkából, a kompenzációként kapott összeg igen csekély, valamint előfordulhat, hogy egy hónapig is készenlétben állnak és várják, a tárgyalás kezdetét. Nézetem szerint minden jogállam fontosnak tartja a laikus elem büntetőeljárásba való beépítését, az erre vonatkozó jogi megoldások azonban eltérnek. A véleményemet arra alapozom, hogy a jogrendszerek kialakulásától kezdve számos különböző elemet beépítettek az eljárásba mely a laikus elemet volt hivatott szolgálni.

Az esküdszék a magyar jogrendben szereplő ülnöki rendszer vizsgálata során láthattuk, hogy a két rendszer eltérő, mégis számos közös vonása rajzolódik ki. A végső cél mindkét esetben ugyanaz, mégpedig az eljárás igazságos lezárása. Erre törekszik a jogot végzett bíró és az élettapasztalatai alapján döntő esküdt vagy ülnök is.

Ugyanakkor azt is látnunk kell, hogy bár kiemelkedő szerepe van az esküdszéknek az Amerikai Egyesült Államokban, egyre kevesebb ügyet tárgyalnak ilyen formában. Ennek oka, hogy az esküdtek igénybevétele lefolytatott tárgyalás hosszadalmas és költséges, az ügyek száma pedig növekedést mutat. Így olyan az eljárást gyorsító eszközökhöz kellett a jogalkalmazás során nyúlni, mint a vádalku, melyet a következő fejezetben mutatok be. Hazánkban is sokan azon az állásponton vannak, hogy az ülnökök jelenléte az eljárás elhúzódását eredményezi. Ez sok esetben így van, még akkor is ha nem 12 tagból álló tanácsról van szó. Ugyanakkor a magyar büntetőeljárás jogban nem az egyén és ügyész választása a laikus elem bevonása az eljárásba. Amennyiben a törvény kötelezővé teszi az ülnök jelenlétét attól nem lehet eltekinteni. A mai felgyorsult világban, amikor az igazságszolgáltatás ilyen mértékben terhelt megoldásokat kell keresni az eljárások gyorsítására. Hazánkban az

ügyek többsége elhúzódik, mely alapvető jogokat sért. Ezért tartom fontosnak olyan megoldások keresését melyek hatékonyabbá teszik az eljárást. Megoldás lehet egy már meglévő intézmény mellőzése vagy annak az alkalmazásának újragondolása, de akár egy teljesen új jogintézmény megalkotása.

IV. Fejezet

Vádalku

1. A vádalkuról általában

A vádalku számos bíró és jogi professzor szerint egy igen fontos és nélkülözhetetlen intézménye az amerikai igazságszolgáltatás mindkét szintjének. A szövetségi és állami bíraskodást is nagyban leterhelné ezen intézmény mellőzése. Régebben az 1800-as években nem volt szükség vádalkura ahhoz, hogy gyors döntések szülessenek egy büntető ügyben. Ekkor ugyanis a *trial jury* (eljárásban részt vevő esküdtszék) előtt zajlott a tárgyalás azonban nem volt jelen sem a védelem sem a vád képviselője. Éppen ezért a tárgyalások mindösszesen 1-2 napot vettek igénybe.⁴⁹

Ahogy azt már megszokhattuk a vádalku szabályozása is annyi féle képen történik, mint amennyi állama az Egyesült Államoknak van. Az egyezés egyaránt létrejöhet ártatlan és bűnös emberek esetében. Sok esetben a vádhatóság és bíróságok nagyfokú leterheltsége az ok a vádalku megkötésének. Képtelenség lenne minden egyes ügyet bíróság elé vinni tárgyalásra még akkor is, ha az ügyész meg van győződve a vádlott bűnösségéről. Előfordulhat, hogy tanúk és bizonyítékok hiányában nem is lehetne feltárni a tényállást így a vádlott bűnösségét. Ebben az esetben választják a kevésbé rosszabb lehetőséget, mégpedig azt, hogy vádalkut kötnek. Így nem marad teljesen büntetlen az elkövető. Erre persze mondhatjuk, hogy nem igazságos, de jobban bele gondolva a társadalom számára még mindig megfelelőbb, hogy nem marad semmilyen tett büntetlenül, még akkor is, ha a büntetés igen csekély.

A *plea bargain* (vádalku) nem a jog alkotta, sokkal inkább a gyakorlat által kimunkált intézmény. Éppen ezért az államok nem szabályozzák a vádalkut *ex lege*. Nem biztosítanak jogot a vádalku gyakorlására, ugyanakkor azt nem is tiltják, egy kivétellel.

1975-ben Alaszka Attorney General-ja, Avrum Gross az egész állam területére nézve megtiltotta a vádalku alkalmazását. Abban az időben a vádalkuk száma jelentősen megugrott, annak ellenére, hogy a bíróságok leterheltsége nem indokolta. Tette

⁴⁹ John H. LANGNEIN, Understanding the Short History of Plea Bargaining, Yale Law School Legal Scholarship Repository, 1979, 23.

mindezt azzal a céllal, hogy újra felépítsen egy olyan rendszert, ahol a vádlottakat igazságos tárgyalás útján a bíró által hozott igazságos ítélet alapján ítélik el vagy mentik fel. Ezzel visszaállítva az emberek bizalmát az igazságszolgáltatásban.⁵⁰

A vádalkut az Egyesült Államokban a Legfelsőbb Bíróság 1971-ben legitimálta a Santabello ügy kapcsán.⁵¹

A Santabello nevű vádlott visszavonta a not guilty plea-t azzal, hogy egy kisebb súlyú bűncselekményre nézve beismerő vallomást tesz, és kedvezőbb elbírálásban részesítik. Pár hónappal később egy másik ügyész jelent meg a tárgyaláson, ahol a bűncselekményre kiszabható maximumot kérte a bírótól, aki azt meg is ítélte. Santabello arra alapította fellebbezését, hogy az ügyész a köztük született egyezséget megszegte és ezért a guilty plea-t visszavonná.

Marshal bíró szerint, ha az ügyész megszegi, az alkut automatikus visszavonható kell, hogy legye a beismerő vallomás, vagyis a guilty plea.

Burger bíró álláspontja, hogy a vádalku egy nagyon fontos része a büntetőeljárásnak, amit nem lehet figyelmen kívül hagyni. (Santabello v. New York, 404 U.S. 257 (1971))

A vádalku törvényi szintű megjelenése olyan formában lehetséges, hogy tiltja azt teljes egészében vagy bizonyos bűncselekmények körében fogalmaz meg tilalmat. Számos állam korlátozza azon bűncselekmények körét, melyben vádalku születhet vádlott és ügyész között. A leggyakoribb bűncselekmények, melyek a korlátozás alá esnek az alkoholos befolyásoltság alatt történő vezetés valamint a szexuális bűncselekmények. A magyarázat a visszaesés kockázata és a társadalomra való közvetlen veszélyesség.

Az államok többségében kialakult gyakorlat az, hogy vádalku esetén az ügyészség értesíti a sértettet vagy annak hozzátartozóit.⁵²

⁵⁰ Teresa WHITE CARNS, (Project Director, Alaska Judicial Council) Executive Summary, Alaska's Plea Bargaining Ban, Re-evaluated, 1991.

⁵¹ HERKE Csongor, Megállapodások a büntetőperben: Monográfia, Pécs, 2008, 105.

⁵² <http://href.hu/x/iu2t>

2. A vádalku szövetségi szabályozása

A szabályozása több helyen is megtalálható a szövetségi jogforrások között. A Federal Rules of Criminal Procedure 11. szakasza az egyezségek címet viseli.

A vádlott három módon nyilatkozhat:

1. bűnös
2. nem bűnös
3. nolo contendere (nem vitat)⁵³

HERKE négy fő szakaszát határozza meg a vádalkunak:

1. terhelt nyilatkozata
2. az ügyész felhívása a vádalkura
3. terhelt válasza
4. az együttműködési megállapodás megkötése.⁵⁴

2.1. Az eljárás menete

A kormány képviselőjében az ügyész valamint a vádlott vagy annak ügyvédje között köttethet meg a megállapodás, melyet vádalkunak nevezünk. A szövetségi szabályozás értelmében a bíróság nem vehet részt a procedúrában. Az egyezség akkor jön létre, ha a terhelt beismeri, a bűnösségét vagy azt nem vitatja.

A szövetségi kódex megemlíti egy olyan megállapodást, mely egy feltételes alku (conditional plea). A *conditional plea* érvényesüléséhez a bíróság és kormány részéről történő jóváhagyás szükséges. Ebben a megállapodásban ugyanis a terhelt feltételesen beismeri, a bűnösségét vagy azt nem vitatja, azzal a feltétellel, hogy fenntartja a fellebbezéshez illetve felülvizsgálathoz való jogát.

Nolo contendere, azaz a vád nem vitatása esetén a bíróság vizsgálja a felek nézeteit valamint a köz hatékony igazságszolgáltatáshoz fűződő érdekét.

Az ügyész a beismerő vallomásért nyújtott "ellenszolgáltatása" a törvényben meghatározottak szerint a következők:

⁵³ Federal Rule of Criminal Procedure, 11. szakasz (1) bek.

⁵⁴ HERKE i.m. 107.

Meg kell jegyezni, hogy a magyar szakirodalom helytelenül az "e" pontot említi, amikor az ügyész jogosultságairól ír. Helyesen a Szövetségi Büntetőeljárási Kódex 11. (c) (1) bekezdése tartalmazza az erre vonatkozó szabályokat.

11. (c) (1)

(A) Ejtheti a vádat vagy egyes vádpontokat.

(B) Ajánlást tehet vagy beleegyezhet az ellentmondási jogáról való lemondásról, ha a vádlott egy meghatározott mértékű és formájú büntetés kiszabását kéri, annak tudatában, hogy e döntésben a bíróságot nem kötelezi az ügyészi állásfoglalás.

(C) Megállapíthatja, hogy egy meghatározott büntetés megfelelő az ügy eldöntésére. (Egy ilyen megállapodás köti a bíróságot, amennyiben elfogadta a vádalkut.)⁵⁵

Ezen ügyészi lehetőségek felsorolása nem taxatív, hiszen számos más eszközt igénybe vehet, a beismerő vallomás vagy nolo contendere során. A vádalku egyezségben a vádlott a beismerő vallomáson túlmenően egyéb kötelezettségeket is magára vállalhat.⁵⁶ Megállapodhatnak egész konkrét feltételekben, minthogy melyik büntetés végrehajtási intézményben töltsen ki a büntetését a terhelt, de akár az előéletével kapcsolatban is tehetnek engedményeket.⁵⁷ Nem csak az ügyész élhet egyéb eszközökkel, a terheltnek is merülhetnek fel egyéb kötelezettségei a beismerő vallomáson kívül. Ezt általában egyéb ügyekben való nyomozások elősegítésére szolgál.

A vádalku megkötése előtt nagyon fontos az, hogy a terheltet megfelelően tájékoztassák. Több indokból is kiemelkedő jelentőséggel bír a kioktatás. Három kategóriát állítanak fel, melyek körében kell, megtörténjen a tájékoztatás.

1. A terhelt amennyiben a beismerés vagy a nolo contendere mellett dönt számos az alkotmányból következő öt megillető alapjogról lemond. A büntetőeljárás forrásainál áttekintettük az Alkotmány büntetőeljárásra vonatkozó garanciáit, melyek nem valósulnak meg, amennyiben a vádalku megkötetik. A guilty plea megtételekor a

⁵⁵ Federal Rule of Procedure, 11. (c), (1), (A)-(C)

http://www.law.cornell.edu/rules/frcmp/rule_11#rule_11_c_1_B

⁵⁶ Amerikai Ügyvédi Kamara Közép- és Kelet Európai Jogi Kezdeményezés, A büntető eljárási reform aktuális kérdései, 67.

⁵⁷ Pápai- Tarr Ágnes, Vádalku- az amerikai és magyar valóság, 12.

terhelt magára nézve terhelő vallomást tesz, mely ütközik az alkotmány V. kiegészítésében foglaltakkal.⁵⁸ A beismerő vallomás következménye az, hogy nem folytatnak le tárgyalást, így nem valósul meg a due process klauzula és az sem, hogy mindenkinek joga van esküdszék által lefolytatott gyors és nyilvános tárgyalásra. Tudatni kell továbbá a terhelttel, hogy az alku következményeként nem élhet jogorvoslati jogával az ítélet ellen.

2. Ismertetni kell a vádat a vádlottal.

Az Egyesült Államok jogának sajátossága, hogy a vádemelés az eljárás megindítása után megtörténik. A terhelttel a bíróság elé állításkor közli az ügyész a vádpontokat. A vád megalapozottságát csak ezután vizsgálják meg.⁵⁹ Ezért is kiemelkedően fontos a védő korai bevonása az eljárásba. A vád ilyen korai szakban való közlése nagyon törekennyé és képlékennyé teszi azt.⁶⁰

3. Tájékoztatni kell a terheltet a döntésének következményeiről.

Ennek a tájékoztatásnak tartalmaznia kell a várható ítéletet. Nem csak a minimum kötelező úgynevezett *mandatory* (törvényileg kötelező ítélet) és maximum megállapítható büntetést, de a védőnek kötelessége az ismeretei alapján a reálisan várható ítélet várható milyenségét is megosztani.

A Legfelsőbb Bíróság elé került egy michigani ügy, melyben Anthony Cooper emberölési kísérletet valósított meg azzal, hogy a sértettet négyszer meglőtte. Az ügyész 4-7 évig terjedő szabadságvesztésre tett ajánlatot. Cooper védője azt tanácsolta ne fogadják el, hiszen az államban az a gyakorlat, hogy derék alatt elhelyezkedő lövésekkel elkövetett emberölési kísérlet büntette esetén enyhébb büntetést szabnak ki. Az ügyvéd tévedett és védencét háromszor olyan hosszú szabadságvesztésre ítélték, mint melyre számíthatott volna vádalku esetén.

Azzal érvelt Cooper az új ügyvédjével, hogy sérült az alkotmányos joga, mégpedig abban, hogy nem rendelkezett megfelelő védelemmel. Ruth Bader Ginsburg bíró úgy érvelt, hogy tisztességes tárgyalás során ítélték el, valamint a vádalku sem köti oly

⁵⁸ "Senki sem kötelezhető arra, hogy maga ellen tanúskodjék."

⁵⁹ NAGY Anita, Lemondás a tárgyalásról történeti fejlődése, Sectio Juridica et Politica, Miskolc, Tomus XXV/1. (2007) pp. 155-172, 163.

⁶⁰ HERKE i. m. 106.

módon a bírót, hogy súlyosabb ítéletet ne hozhasson. (LAFLEER v. COOPER () 376 Fed. Appx. 563, vacated and remanded.)

Mielőtt a bíróság elfogadná a beismerést vagy a nolo contendere-t meg kell, hogy győződjön a terhelt által megtett akaratnyilatkozat önkéntességéről. A bíróság azt megelőzően, hogy a beismerő vallomás alapján ítéletet hozna, vizsgálódik a tekintetben, hogy van-e reális alapja a nyilatkozatnak. Mindezeket nyilvános ülés keretében teszi. Lehetőség van a nyilvánosság kizárására, ha ezt a körülmények kifejezetten indokolják, ebben az esetben a döntéshozatali eljárás a bíró szobájában zajlik.

A bíróság nem köteles a vádalkut elfogadni, tehát azt vissza is utasíthatja, bizonyos konjunktív feltételek teljesülése mellett. Nyílt ülésen jegyzőkönyvbe kell, vezetni, hogy a felek értesítése a visszautasításról megtörtént. Figyelmeztetni kell a terheltet, hogy a bíróságot nem köti a közte és az ügyész között létrejött megállapodás, mely értelmében a beismerő vallomását lehetősége van visszavonni. Fel kell hívni arra is a figyelmet, hogy amennyiben fenn tartja a beismerő vallomását úgy kevésbé kedvezőbb ítéletre számíthat, mint az alkuban szerepelt ajánlat.

A terhelt egyéb esetekben is dönthet úgy, hogy visszavonja a guilty plea-t. Erre lehetősége van mind addig, míg a bíróság azt nem fogadta el. Vagy miután elfogadta a bíróság a beismerést, de még nem hozott az alapján ítéletet.

A befogadás utáni visszakozás csak akkor valósulhat meg, ha:

a, a bíróság elutasítja a vádalkut

b, a terhelt ésszerű és kellően megalapozott indokkal tud szolgálni a visszavonást illetően.

A beismerés illetve a vádalku visszavonása számos hátulütővel jár. Ebben az esetben a hatóság tudatában van a beismerő vallomásnak és mégis új eljárásra kerül sor. Az ismételt eljárás során pedig nem köteles maga ellen vallani senki. Ez az ügy megítélését jelentősen befolyásolja véleményem szerint.

Miután a bíróság elfogadta a guilty plea-t majd az ez alapján megkötött vádalkut és így ítéletét is meghozta az elítélt már nem vonhatja vissza a magára nézve terhelő

beismerő vallomását. A guilty plea megsemmisítéséért már csak közvetlen fellebbezéssel élhet.

A vádalku, mint láthatjuk egy olyan komplex egyezség, mely nagyon sok eljárási kérdést foglal magába. Éppen ezért a plea bargaining kifejezés melyet vádalkunak fordítunk nem egyetlen intézmény, hanem egy gyűjtőfogalomnak is felfoghatjuk.

A plea bargaining tartalmát leggyakrabban három, de egyesek csak két elemre szokták bontani:

1. Charge bargaining - Váddal kapcsolatos alku
2. Sentence bargaining- Ítéletre vonatkozó alku
3. Count bargaining/ Fact Bargaining- Vádpontokra és tényekre vonatkozó alku

Az első két pont megegyezik az általam áttekintett külföldi és magyar szakirodalmakban található felosztásokban. A harmadik pont elnevezése változó valamint nem is minden szerző által elismert.

TARR is egy hármass felosztást követ. Az ő írásában a harmadik pont a Count bargaining. Melyről azt írja, hogy lényege abban áll, hogy egyes vádpontoktól eltekintenek.⁶¹

Én helyesebbnek tartom a Charge és Count bargaining egy pont alá vételét, mivel lényegében mindkét alku a váddal kapcsolatos módosítást eredményezi. Általában ugyanis a vádalku esetén, amit az ügyész ajánlata az enyhébb bűncselekménnyel való vádolás.

A *sentence bargaining* az ítélettel kapcsolat alku, ebben az esetben rögzítenek egy kedvezőbb ítéletet. Akkor szokta az ügyész ezt választani, mikor nem akarja a vádat enyhíteni, általában külső nyomás miatt. (Hogyan jelenik meg a különböző médiumokban) Ezzel a fajta alkuval azonban óvatossá kell lenni, mivel a bíró nincs kötve az alkuban meghatározott ítélethez. Ez részben az ítélkezési irányelvből következő kööttségek miatt van. Valamint a mandatory ítélet, tehát törvényben rögzített betartandó ítélet miatt. Az ilyen kötelező erejű ítéletre vonatkozó szabályok esetén a bírónak nincs mérlegelési jogköre.

⁶¹ PÁPAI- PARR i. m. 15.

A legkevésbé használt "alku eszköz" a Fact Bargaining, mely során az ügyész engedélyezi bizonyos tények és bizonyítékok felhasználását, míg más terhelőektől eltekint.

Számos hazai és külföldi szerző foglalkozott a vádalku kutatásával, melynek köszönhetően több eltérő osztályozás is napvilágot látott azzal kapcsolatban, hogy a plea bargaining milyen szakaszokra bontható. Részemről egyetértek a kettes felosztással, azonban nem ott húznám meg a határvonalat, ahol azt sokan megteszik. A legtöbben egyetértenek, hogy két nagy részre bontható és az első szekciót a szabad alkudozásra értik, míg a másikat a guilty plea, azaz beismerő vallomás megtételére értik.

Véleményem szerint, azonban ha más megközelítésből indulunk ki, akkor a beismerő vallomás és az alkudozás az első szakasza az egész folyamatnak. Beismerés nélkül ugyanis nincs vádalku, a guilty plea vagy a nolo contendere az alapját képezi az egyezségnek. Így tehát az egyezkedést és a megállapodást tekintem az első fázisnak. Álláspontom szerint a második szakasz, a bíróságon zajlik. Ugyanis nyilvános meghallgatást tartanak, ahol a bíróság kétféleképpen dönthet. Vagy jóváhagyja az alkut vagy nem. Éppen ezért ez a szakasz igen kritikus. Hiába köttetett meg az alku a felek között és ismerte el bűnösségét a terhelt még van rá lehetőség, hogy a bíróság ezt nem fogadja el. Történhet ez a vád megalapozatlansága miatt vagy éppen az önkéntes beismerés hiányának a következményeként. Mivel nézetem szerint a vádalku lényege az, hogy az egyezség beteljesüljön, ezt a felosztást látom helyesebbnek.

3. Vádalku vagy tárgyalás? Ügyészi szempontok

Az Egyesült Államok Ügyészi kézikönyve 12 pontot sorol fel, melyek nyomán az ügyész eldöntheti, hogy megköthető-e az egyezség. Különös jelentőséggel bír az első pont nevezetesen, hogy mennyire együttműködő a terhelt. Figyelembe kell venni az előéletet és a bűncselekmény súlyát is egyaránt. Ez azért is fontos, hogy megakadályozzák az ismételt bűnelkövetéseket és a "életvitel szerű bűnözést" (career criminal). Több tényezőt meg kell vizsgálni az ügyésznek döntése előtt: a tárgyalás kimenetelét illetve annak költségeit, a visszaesés kockázatát. Szem előtt kell tartani,

hogy a társadalomnak esetleg hasznosabb-e, ha tárgyalást folytatnak le az alku helyett.⁶²

4. Alford Plea

"Bűnös vagyok, de nem én tettem."

Az alford nyilatkozat értelmében a terhelt elismeri, hogy elegendő bizonyíték áll az ügyész rendelkezésére a vádemeléshez, valamint a bíróságnak, hogy elítélje a bizonyítékok alapján. Ugyanakkor bűnösségét nem ismeri el.

Az Alford ügyben a vád szándékos emberölés volt. Henry Alford beismerte a gondatlan emberölést, bízva az enyhébb büntetésben, azonban hangsúlyozta ártatlanságát. Azért érezte ezt szükségesnek, mert a tanúk vallomásai alapján bűnösnek bizonyult. Az eljáró bíró elfogadta ezt a guilty plea-t. A 4. körzeti fellebbviteli bíróság elé került az ügy. Kimondták, hogy a bíró nem követett el hibát, hogy egy ilyen paradox nyilatkozatot elfogadott. Ugyanakkor megállapításra került, hogy a beismerése nem volt önkéntes mivel a halálbüntetéstől való félelem súlya alatt vallott.

Az alford plea-t szerte az Egyesült Államok területén alkalmazzák, bár ez csak a vádalkuk egy nagyon csekély százalékát érinti. Az alford plea esetén talán még nagyobb hangsúlyt kap a bíróság azon jogköre, hogy megvizsgálja, a nyilatkozatot mielőtt elfogadná. Nézőpontom szerint fokozottabban kell vizsgálni a beismerés önkéntességét is. Ebben az esetben fennáll veszélye a kényszer vagy fenyegetés hatására tett beismerő vallomásnak.

A szakirodalomban olvasható, hogy a plea megtétele csakúgy, mint a tanúvallomás eskü alatt történik, így a valósággal ellentétes vallomás esetén az ügyész jogában áll hamis tanúzásért vádat emelni.⁶³

5. Vádalku a Kaliforniai Büntető Kódex alapján

Az előzőekben a vádalku szabályozásáról a szövetségi szabályok alapján írtam. Mivel 51 állam eltérő szabályozásokat alakított ki, így Kalifornia Állam példáján keresztül mutatom be az állami szabályozást.

⁶² USAM, 9-27. 420, A. (Az Egyesült Államok Ügyészi Kézikönyve)

⁶³ 82 Temp L. Rev. 1389 (2009-2010), Pragmatic Plea: Expanding Use of the Alford Plea to Promote Traditionally Conflicting Interests of the Criminal Justice System, The, Ronis, Jenny Elayne

A Kaliforniai Büntető Kódex tartalmaz vádalkura vonatkozó szabályozást. Hat különböző nyilatkozatot rögzít, melyet a terhelt a vádirat kapcsán tehet. Az első három a már ismert triász: 1. bűnös 2. nem bűnös (ártatlan) 3. nolo contendere (nem vitatja a vádat) Míg az utolsó háromról eddig szövetségi szinten nem beszéltünk: 4. korábbi bírói ítéletre való hivatkozás 5. egyszeres jeopardy (Már felelősségre volt vonva egyszer ugyanazért a bűncselekményért. Ezt a bíróságon jeleznie kell, hogy ne sérüljön alkotmányos alapjoga.) 6. nem bűnös kóros elmeállapotára való tekintettel.⁶⁴(Kal. Büntető Kódex, 1016§)

A vádalkut kötőnek joga van hozzá, hogy magát képviselje (*Fererra v. California*, 1975). Lemondva ezzel a VI. kiegészítés adta jogairól.⁶⁵

A nyilatkozat megtételének menete megegyezik a korábbiakban elmondottakkal, tehát írásban vagy szóban a bíróság nyilvános ülésén kell meg tenni. Nagy különbségek nem mutatkoznak a szövetségi és állami szabályozás között. Azonban részletszabályokban eltérhetnek számos ponton.

A vádalku az igazságszolgáltatás tehermentesítését szolgálja legfőképpen. Nem szabad megfélemlkezni a terheltről, mint a megállapodás egyik legfontosabb eleméről. Annak, akit bűncselekmény elkövetésével vádolnak nagyon sok tényezőt meg kell vizsgálni, hogy az ügyésszel megállapodjon, vagy az ellen döntsön. Különböző érvrendszerek alakultak ki, melyek pro és kontra állásfoglalást tettek a vádalkuval kapcsolatban.

6. Vádalku pro és kontra

6. 1. A vádalku mellett szóló érvek

1. Gyors és biztosabb végkimenetelű eljárás. Sokak számára ez egy igen fontos faktor, mivel a tárgyalás alatt örökös bizonytalanságban van a terhelt.
2. Kisebb nyilvánosság. Igaz, hogy tartanak nyilvános ülést, de mint azt RÉVÉSZ egy példán keresztül szemlélteti, mindössze húsz percet vesz igénybe.⁶⁶

⁶⁴ California Penal Code, 1016. (1-4)

⁶⁵ California Judges Benchguide 91.11§,a (Ca. Pen. Code 987, b)

⁶⁶ RÉVÉSZ Judit: A vádalku alkalmazásának tapasztalatai az Amerikai Egyesült Államokban. Jogtudományi Közlöny, 1999/6. sz. 265.

3. Várható enyhébb büntetés. Ez talán a legjelentősebb pozitívuma a vádalkunak, hiszen ez a tényező motiválja leginkább a terheltet és készteti beismerő vallomás megtételére.
4. Egyesek szerint a társadalom számára is van előnye, mégpedig, hogy az ügyészek több ügygel tudnak foglalkozni. Ez következik az eljárások gyors lezárásából.

6.2. Ellene szóló érvek

1. Az egész intézmény legsúlyosabb hátulütője, ha ártatlan ember azért vallja magát bűnösnek, mert fél attól, hogy amennyiben tárgyalásra kerül a sor számára kedvezőtlen ítélet születik. Az igazság elsikkadhat a megállapodás megkötésével.
2. Egyesek szerint csökkent a nyomozás színvonala. Ezzel az ellenérvvel fokozottan egyet értek. Mint már írtam az ügyész igen korán ismerteti a vádiratot a vádlottal, ami éppen ezért képlékeny. Minél hamarabb alkut kötnek, annál kevesebbet nyomoznak, és így nem tudják a teljes tényállást tisztázni. A nyomozás színvonalának csökkenése azt indikálta, hogy privát nyomozók munkáját veszik igénybe ügyészi és védői oldalról is. Az ügyésznek komoly érdeke fűződik ahhoz, hogy felelőst találjon és, hogy alkut tudjanak kötni. Erre több eszköze is van az egyik leghatékonyabb a súlyos váddal való "fenyegetés".
3. Mások azért ellenzik a vádalkut, mert alkotmányellenesnek találják. Ahogyan már korábban ismertettem számos alkotmányos alapjogról lemond az egyezséget választó.⁶⁷ Ez nem egy vélemény ez tény. De kompromisszumokat kellett kötni a gyorsaság érdekében.

7. Aktuális változás

2012. Májusában az USA Legfelsőbb Bírósága foglalkozott a plea bargaining-al. A bírák 5-4 arányban amellet döntöttek, hogy az alkotmányban rögzített hatékony védelemhez való jog nagyobb szerepet kaphat a vádalku folyamán. Ha egy védő ügyvéd etikátlanul viselkedik vagy rossz tanácsokat ad a terhelt kaphat egy "második esélyt". Több ilyen irányú fellebbezés érkezett a bírósághoz, mint az itt is említett Lafler v. Cooper eset. De jól példázza a helyzetet Missouri v. Frye ügy is.

⁶⁷ <http://href.hu/x/iu2u>

Galin Frye közlekedési bűncselekményt követett el. Az ügyész ajánlatot tett, ha beismeri bűnösségét, akkor enyhébb bűncselekménnyel fogják megvádolni és 90 napos elzárással sújtják. Az ügyvéde azonban ezt az ajánlatot soha nem juttatta el Frye részére, aki a tárgyaláson bűnösségét beismerte, de nem alku keretében. A büntetése három év letöltendő börtönbüntetés lett. (Missouri v. Frye, 10-444)

Az ilyen és ehhez hasonló esetek indikáltál a Legfelsőbb Bíróság mostani döntését. Így lehetőséget adva a nem kellőképpen tájékoztatott félnek, hogy minden következmény nélkül akut köthessen az ügyéssel, figyelmen kívül hagyva a korábban történeteket. Kennedy bíró szerint ez fontos, mivel a vádalku már nem csak az igazságszolgáltatás része, hanem maga az igazságszolgáltatás.⁶⁸

8. Létezik-e Magyarországon vádalku? Avagy a plea bargaining-hez hasonló eljárások

A magyar büntetőeljárásban is több jogintézmény a gyorsaságot és hatékonyságot hivatott szolgálni. Így többen azon az állásponton vannak, hogy a vádalku intézményét a magyar jog is alkalmazza. A következőkben ezt a kérdést szeretném tisztázni.

8.1 Tárgyalás mellőzése

Az egyik az eljárás gyorsítását szolgáló intézmény a "büntetőparancs", vagyis a tárgyalás mellőzése. Lényege, hogy a bíróság külön eljárásban, tárgyalás nélkül alkalmazhat büntetőjogi jogkövetkezményeket. A büntetőeljárás bírósági szakaszának egyszerűsítését és gyorsítását szolgálja oly módon, hogy a kisebb jelentőségű és egyszerűbb megítélésű ügyek esetén lehetőség nyílik arra, hogy tárgyalás lefolytatása nélkül szabadságelvonással nem járó büntetőjogi jogkövetkezményt alkalmazzanak.⁶⁹

A Be. 544. §-a tartalmazza azokat a konjuktív feltételeket, melyek megléte esetén a tárgyalás mellőzhető:

⁶⁸ <http://www.npr.org/2012/03/21/149093334/high-court-throws-out-conviction-in-bad-lawyer-case>

⁶⁹ BERKES György, BELEGI József: Büntetőeljárás jog I-III. kommentár a gyakorlat számára, HVG-Orac, 2012., 1323.

- a, a bűncselekmény öt évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő,
- b, a vádlott szabadlábon van,
- c, a törvény a szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztését, a közérdekű munkát, a pénzbüntetést, a foglalkozástól eltiltást, a járművezetéstől eltiltást, a kiutasítást, a kitiltást - katonával szemben a lefokozást, a szolgálati viszony megszüntetését, a rendfokozatban visszavetést és a várakozási idő meghosszabbítását is - vagy a próbára bocsátás alkalmazását lehetővé teszi,
- d, a tényállás egyszerű,
- e, a vádlott a bűncselekmény elkövetését beismerte,
- f, a büntetés célja tárgyalás nélkül is elérhető,
- g, az ügyész -közvédas ügyben- a felsorolt büntetések, illetve intézkedések tárgyalás tartása nélküli alkalmazását indítványozta.

A fent felsoroltaknak meg kell felelni, mivel egy feltétel hiánya is azt eredményezi, hogy nem alkalmazható e külön eljárás.

Ebben az eljárásban a bíróság döntése pusztán az iratok tanulmányozásán alapul. Éppen ezért fontos az a feltétel, hogy a tényállás egyszerű legyen. Ebben az esetben a bíróság ugyanis nem tud élni a tárgyalás adta bizonyítási eszközök lehetőségeivel. A beismerő vallomás esetén nem a bűnösség beismerés az, ami megalapozza a tárgyalás mellőzését. Az amerikai példával ellentétben nem elégséges a bűnösség elismerése, sőt nem is feltétel. A beismerés a bűncselekmény elkövetésére vonatkozó tények közlésével történik meg. Így tehát elképzelhetetlen lenne, hogy *nolo contendere*, azaz a vád nem vitatása, esetén alkalmazható legyen ez az eljárási forma. Hasonlóság az amerikai vádalku intézményével, hogy az ügyész indítványa a bíróságot nem köti. A bíróság szuverén döntése, hogy meglátása szerint minden feltétel fenn áll- e ahhoz, hogy alkalmazhassák a tárgyalás mellőzését.

Tárgyalás mellőzésével két évet meghaladó szabadságvesztés nem szabható ki. Így tehát, ha a bíróság mérlegelése alapján már az indítványozáskor megállapítható, hogy a várható szabadságvesztés meghaladja ezt a maximumot tárgyalást kell kitűzni. A tárgyalás mellőzése végzéssel zárul, melyre az ítéletre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. E végzés ellen fellebbezéssel nem lehet élni. Kérelem alapján a bíróság tárgyalást tarthat. A tárgyalás megtartása itt egy jogorvoslati formát jelent.

8.2. Lemondás a tárgyalásról

A magyar büntetőeljárás jogban talán ez az intézmény az, ami a leginkább hasonlít az amerikai vádalkuhoz, azonban **nem** nevezhető semmiképpen vádalkunak. A Büntetőeljárás törvényt módosító 2009.évi LXXXIII. törvény kapcsán foglalkoznak többen a kérdéssel, miszerint létezik-e a vádalku Magyarországon.⁷⁰ Ennek ellenére a vádalkuként való emlegetése a tárgyalásról lemondásnak helytelen. Éppen a lényegi eleme hiányzik, mégpedig a vádról való alkudozás. A beismerő vallomás feltétele igaz a tárgyalásról lemondásnak is, azonban az ügyésznek nem áll jogában a vallomás ellenszolgáltatásaként jelentős engedmények biztosítására. Ez a rendszer sokkal merevebb az amerikainál és nem is ugyanazt a célt hivatott szolgálni. A tárgyalásról való lemondás nem kizárólag a büntetőeljárás jog által szabályozott jogintézmény. A Btk. 87/C. §-a tételesen rögzíti a büntetéskiszabás kereteit. Ezzel elvonva a jogot az ügyésztől, hogy úgynevezett ítéleti alkut folytasson. TREMMEL négy feltételt állapít meg, melynek megléte esetén beszélhetünk tárgyalásról való lemondásról:

1. ügyész erre irányuló indítványa
2. legfeljebb nyolc évig tartó szabadságvesztéssel legyen fenyegetett az eljárás tárgyát képező bűncselekmény
3. a terhelt a tárgyaláshoz való jogról mondjon le
4. beismerő vallomást tegyen.

Láthatjuk, hogy nagyvonalakban akad hasonlóság az előzőekben vizsgált plea bargaining és a tárgyalásról való lemondás között. Ugyanakkor nem lehet szűk értelemben párhuzamot vonni a két intézmény tekintetében. Abban megegyezhetünk, hogy mindkét cselekmény megindításához szükséges az ügyész valamilyen formában megtörténő akaratnyilatkozata. Azonban már a második pontnál egy olyan nagy különbséghez érkezünk, mely a magyar jogalkalmazók lehetőségeit redukálja. Az USA-ban nincs ilyen formájú korlátozás, de nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy bizonyos bűncselekmények (pl.: ittas vezetés) nem vonhatók vádalku alá Amerikában sem. Mindkét országban fontos, hogy a terhelt lemondhat a tárgyaláshoz való jogáról, és nem pedig egy parancs pusztán lehetőség. Ennek jelentősége a már említett alkotmányos jogok sérelme miatt nagy. A tárgyalásról való lemondás és a plea bargaining egyaránt azt eredményezi, hogy a büntetőeljárás jogi alapelvek nem

⁷⁰ PÁPAI- TARR i.m. 13.

érvényesülnek. Azonban a jogokról való lemondás nem marad kompenzáció nélkül. A beismerő vallomás a kulcsa a kedvezőbb megítélésnek. A Be. szerint bűnösségre is kiterjedő vallomás minősül elégségesnek, míg Amerikában a beismerő vallomáson kívül elfogadott a vád nem vitatása.

A tárgyalásról való lemondás esetében a konszenzus nem a vádra vonatkozik, hanem az eljárási forma alkalmazására terjed ki.⁷¹ Éppen ez jelenti azt a hatalmas különbséget, ami miatt nem nevezhetjük a magyar jogintézményt vádalkunak.

Ebben a külön eljárásban a vádlott lemond arról a jogáról, hogy az ellene emelt vádokról a bíróság tárgyaláson döntsön, valamint arról is, hogy bűnösségét vitassa. Egy igen komoly döntés, mivel az Alaptörvényben is rögzített jogáról mond le ebben az esetben a vádlott, miszerint "*Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.*"⁷² Ez nem jelenti azt, hogy egy Alaptörvénnyel ellenkező eljárás lenne. Mégpedig azért nem, mert a tárgyaláshoz való jogát senkinek nem vitatják el, ez csak egy lehetőség, mellyel lehet élni.

Alapvetően hasonló jogi megoldás a tárgyalás mellőzése és a tárgyalásról való lemondás. Mindkét esetben tárgyalás tartása nélkül döntenek. Különbség ugyanakkor, hogy tárgyalás mellőzése esetén nem a terhelt dönt arról, hogy az ellene felhozott vádról a bíróság tárgyalás nélkül döntsön. Míg a tárgyalásról való lemondás esetében a terhelt kezdeményezés nélkülözhetetlen az ilyen eljárás lefolytatásához. A terhelt kezdeményezésén múlik az, hogy az általa elkövetett cselekményt milyen eljárással bírálják el. Ez azonban nem marad viszonzatlanul, tekintettel arra, hogy az anyagi jog kedvezményeket állapít meg arra nézve, aki az eljárás ilyen egyszerűsítéséért folyamodik.⁷³

Abban az esetben, ha a bíróság nem ért egyet az ügyészi indítvánnyal tárgyalást tűzhet ki. Ez annyiban hasonlít az amerikai büntető eljárási szabályozásra, hogy a bíró az ügyész és terhelt közt létrejött megállapodáshoz nincs kötve. Az ottani törvények nem rögzítik, hogy ekkor tárgyalást kell kitűzni. Ezekben az esetekben általában a bíró saját meggyőződése alapján dönt. Ha azonban ezzel a vádlott nem ért

⁷¹ KIRÁLY Tibor, Büntetőeljárás jog, Osiris Kiadó Budapest, 2008, 559.

⁷² Magyarország Alaptörvénye, 2011. április 25.

⁷³ BERKES György, BELEGI József: Büntetőeljárás jog I-III. Kommentár a gyakorlat számára, HVG-Orac, 2012., 1323.

egyét visszavonhatja az általa megtett beismerő vallomást és kérvényezheti ügyének rendes tárgyaláson való elbírálását.

Az alkotmányos jogokat nagy súllyal érinti ez a külön eljárási forma éppen ezért nagy figyelemmel kell eljárni. A terhelt kifejezett nyilatkozatában kell megerősítse azt, hogy saját akaratából az összes körülmény tudatában, kényszer nélkül mond le az Alaptörvényben is biztosított jogairól. Ezek az USA-ban is, így vannak. Éppen ezért fontos a védő szerepe, aki kioktatja a terheltet jogairól és döntésének következményeiről tájékoztatja.

Mint már említettem a tárgyalásról való lemondást a terhelt kezdeményezheti. Az ügyész dönt arról, hogy ezt a kezdeményezést elfogadja-e. A Be. 538. §-a alapján az ügyész abban az esetben, ha elfogadja a kezdeményezést döntéséről határozatot hoz. Ha a döntése a kezdeményezés el nem fogadása, a terheltet erről tájékoztatja. Az Egyesült Államokban az elutasítás nem nagyon következhet be, ugyanis ott az ügyész kezdeményezi a megállapodást így annak feltételei fennállnak. Amerikában a terheltnek kell döntenie arról, hogy él-e az ügyész által felkínált lehetőséggel.

A tárgyalásról való lemondás esetén a bíróság egyesbíróként jár el, és nyilvános ülést tart.

9. Összegzés

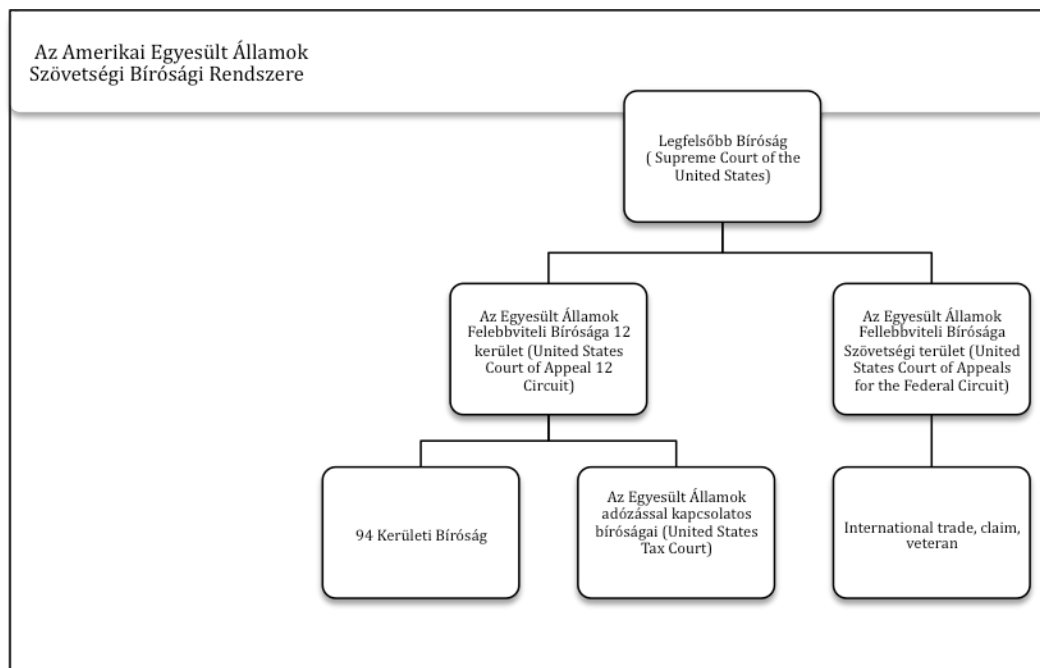
Az igazságszolgáltatás olyannyira leterhelt az Egyesült Államokban, hogy a vádalku bizonyult eddig a leghatékonyabb jogintézménynek e probléma megoldására. Az esetek mintegy 90-92%-ában születik megállapodás és csak a fennmaradó alig 10%-ban járnak el rendes tárgyalás keretei között. Ha kevesebb egyezség születne, összeroppanna az amerikai igazságszolgáltatás az ügyek súlya alatt. A szakapparátus és az intézmények számának növelésével, valamint költségvetés jelentős módosításával járna. A vádalku ettől függetlenül egy igen megosztó jog alkotta intézmény. Az ellene és mellette szóló érvek alapján többen más álláspontot képviselnek. Személy szerint túlzónak érzem a vádalku elhatalmasodását az amerikai büntetőjogban. Azonban azzal sem értek egyet, hogy hazánkban ilyen mereven kezeli a kérdést a jogalkotó. A tárgyalásról való lemondás álláspontom szerint legfeljebb a vádalku előfutára semmi képen sem maga a vádalku. Véleményem szerint a magyar jogrendszer leterheltsége miatt hazánkban is meggondolandó az eljárás gyorsítására szolgáló jogi eszközök bevezetése, szabályozása. Érdemes figyelemmel kísérni a különböző nemzetközi szabályozásokat, így az általam vizsgálni az amerikai rendszert is és az ott használt eljárást gyorsító eszközöket tanulmányozni. A két jogrendszer közötti számos eltérés következtében nem lehetséges az intézményeket közvetlenül átültetni a hazai jogrendszerbe. Ennek ellenére a Be.-ben szabályozott tárgyalásról lemondást az amerikai vádalku tükrében lehet, sőt kell is vizsgálni, és egy *kompromisszumos szabályozást* kialakítani. Véleményem szerint ez lehet egy hatékony megoldás a büntetőeljárások elhúzódásának feloldására.

Összegzés

Az amerikai büntetőeljárás jog, mint láthattuk igen érdekes, azonban összetett rendszer. Teljes megismerése szinte lehetetlen. A tagállami jogalkalmazások különbözőségei okán sokszor nehézségekbe ütközhet az eljárás megismerése. Mindent összevetve egy igen összetett mindenre kiterjedő eljárási joggal rendelkezik az Egyesült Államok. Azért is tartottam fontosnak ezt a témát, mert oly sokszor emlegetik egyes "népszerű" intézményeit. Ilyen a vádalku is mely megismerése fontos, hogy elkerüljük egyes magyar jogi megoldások téves megítélését. A hazai jogunkban is megtalálható olya megoldás, melyet az USA példájára alakított ki a jogalkotó. Nevezetesen a három csapás néven elhíresült intézmény. Még az elnevezése is pontos fordítása az amerikai elődjének. Éppen ezért fontos és hasznos, hogy tőlünk idegen jogrendszereket megismerjünk. Ez persze nem azt jelenti, hogy minden máshol jól működő jogi megoldást be kell építeni a hazai büntetőeljárás jogba. Sokszor, mint érdekesség, de számtalanszor, mint az eljárást könnyítő, segítő vagy éppen hatékonyabbá tévő megoldásokra találhatunk rá egy- egy idegen jogrendben. Ebből láthatjuk, hogy attól, mert Amerika alapvetően common law berendezkedésű állam Magyarország pedig a kontinentális rendszer tagja még ugyanolyan célok megfogalmazódhatnak. Ezekre a célokra pedig lehet ugyanaz a megoldás még akkor is, ha annak szabályozása nagyban eltér. Fontos, hogy komplex képet kell vizsgálni nem csak egy jól működő jogintézményt, ahhoz, hogy megismerjük a valódi arcát az egyes intézményeknek, eszközöknek.

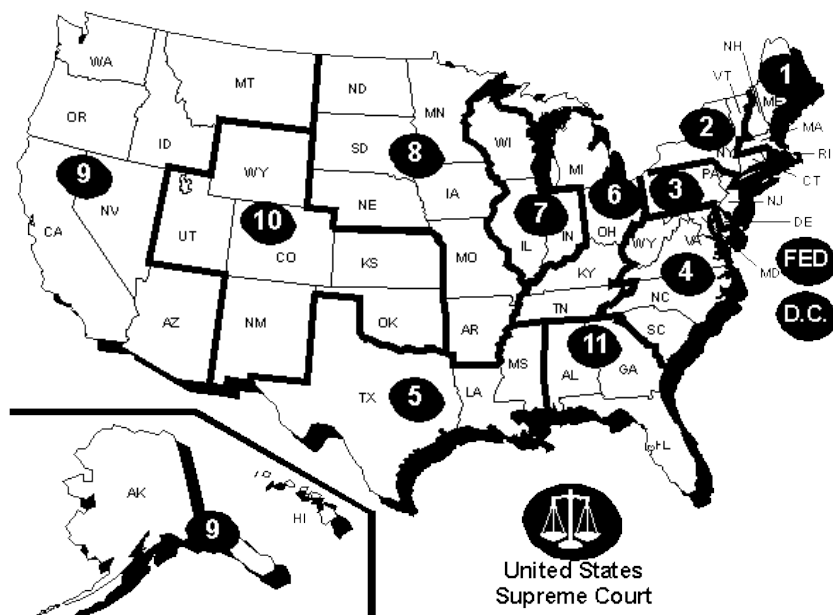
Mellékletek

1. ábra

2. ábra

Az USA területi felosztása (Circuit Courts)⁷⁴

⁷⁴ <http://www.justice.gov/usao/eousa/kidspage/circuit.html>

Felhasznált irodalom

KÖNYVEK:

ÁDÁNY Tamás: Trigger Mechanisms and Evidence in the Pre- Trial Phase of the ICC, Dagmar Lantajová a kolektív, Aktuálne otázky medzinárodného trestného práva v kontexte európskych a vnútroštátnych noriem., Trnava, 2012.

BERKES György, BELEGI József: Büntetőeljárás jog I-III. Kommentár a gyakorlat számára, HVG- Orac, 2012.

HERKE Csongor, Megállapodások a büntetőperben: Monográfia, Pécs, 2008.

James F. ANDERSON, Bankole THOMPSON: American Criminal Procedure, California Academic Press (Durham, North Carolina), 2007.

Joel SAMAHA: Criminal Procedure, Wadsworth Kiadó, 7. Kiadás, 2011.

Harvey WALLACE, Cliff ROBERSON: Principles of Criminal Law, Pearson Kiadó, 5. kiadás, 2011.

Kamisar, Israel, LaFave, King, Kerr: Basic Criminal Procedure, West Kiadó, 12. kiadás, 2005.

KIRÁLY Tibor, Büntetőeljárás jog, Osiris Kiadó Budapest, 2008.

Matthew LIPPMAN: Criminal Procedure, Sage Kiadó, 2011.

Rolando V. DEL CARMEN: Criminal Procedure: Law and Practice, Wadsworth Kiadó, 2009.

FOLYÓIRATOK:

Thomas E. BAKER: Constitutional Criminal Procedure, Mercer L. Rev. 1117 1981-1982. 33. szám, 1083.

Richard H. FALLON, Jr. & Daniel J. MELTZER: Habeas Corpus Jurisdiction, Substantive Rights and the War on Terror, Harvard Law Review, 120. Szám, 2007.

DI BIANCO, GARY: Truly Constitutional? The American Double Jeopardy Clause and its Australian Analogues, 33 Am. Crim. L. Rev. 123, 1995- 1996

61. N.Y.U.L. Rev. 535 (1986), Bill of Rights and the States: The Revival of States Constitutions as Guardians of Individual Rights, Brennan, William J. Jr.

Stuart D. POPPEL: Federalism, Fundamental Fairness, and the Religion Clauses, 25 Cumb. L. Rev. 247., 1994- 1995

Roger J. MINER: Tension of Dual Court System and Some Prescription for Relief, 51. Alb. L. Rev. 151. 1986-1987

Henry M. HART JR.: The Relations between State and Federal Law, Columbia L. Rev. vol. 54., 1954.

KÉPES György: Az Amerika állammodell. Az Egyesült Államok alkotmányának alapelvei, Rubicon

Dale W. BROEDER: Voir Dire Examinations: An Empirical Study, 38 S. Cal. L. Rev. 503, 1964-1965

John H. LANGNEIN, Understanding the Short History of Plea Bargaining, Yale Law School Legal Scholarship Repository, 1979.

82 Temp L. Rev. 1389 (2009-2010), Pragmatic Plea: Expanding Use of the Alford Plea to Promote Traditionally Conflicting Interests of the Criminal Justice System, The, RONIS, Jenny Elayne

TANULMÁNYOK:

The Sources of Criminal Procedure, Sage Kiadó, elérhető: www.sagepub.com/upm-data/36064_2pdf

Amerikai Ügyvédi Kamara Közép- és Kelet- Európai Jogi Kezdeményezés: A Bírói (Igazságszolgáltatási) Tanács szervezete, működése és funkciói a bírósági igazgatásban és a bírói függetlenség biztosításában, Budapest, 1998.

Amerikai Ügyvédi Kamara Közép- és Kelet Európai Jogi Kezdeményezés, A büntető eljárási reform aktuális kérdései, 1998.

Amerikai Ügyvédi Kamara Közép- és Kelet Európai Jogi Kezdeményezés, A büntető eljárási reform aktuális kérdései

Administrative office of the court (Judical Council of California), Fact Sheet, California Judicial Branch, 2010.

Hand book for federal grand jurors, Administrative Office of the United States Courts, Washington, D.C. 20544

Dr. SZOLLÁR Pál: Ülnöki Kézikönyv, Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala, Magyar Bíró Képző Akadémia, 2007.

Teresa WHITE CARNS, (Project Director, Alaska Judicial Council) Executive Summary, Alaska's Plea Bargaining Ban, Re- evaluated, 1991.

PÁPAI- TARR Ágnes, Vádalku- az amerikai és magyar valóság, Jogelméleti Szemle, 2011/1.

RÉVÉSZ Judit: A vádalku alkalmazásának tapasztalatai az Amerikai Egyesült Államokban. Jogtudományi Közlöny, 1999/6. sz.

NAGY Anita, Lemondás a tárgyalásról történeti fejlődése, Sectio Juridica et Politica, Miskolc, Tomus XXV/1. 2007.

FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK:

Federal Rules of Criminal Procedure

USAM- United States Attorney's Manual

U. S. Code

Constitution of the United States of America, 1787.

The Penal Code of California

1978. évi IV. tv. (Btk.)

1998. évi XIX. tv. (Be.)

Magyarország Alaptörvénye, 2011. április 25.

INTERNETES HIVATKOZÁSOK:

<http://criminal-law.freeadvice.com/criminal-law/criminal-law/federal-criminal-procedure.htm>

DR. NÉMETH Imre, Ppt. elérhető: <http://goo.gl/0Zysh>

<http://www.uscourts.gov/EducationalResources/FederalCourtBasics/CourtStructure/UnderstandingFederalAndStateCourts.aspx>

http://en.wikipedia.org/wiki/Grand_jury

Common Law Grand Jury:

<http://www.1215.org/lawnotes/lawnotes/grandjuryrules.htm>

<http://campus.udayton.edu/~grandjur/faq/faq1.htm>

<http://campus.udayton.edu/~grandjur/faq/faq3.htm>

http://www.denvercriminalattorney.com/denver_court_process/jury_trial.html

<http://www.uscourts.gov/federalcourts/JuryService.aspx>

United States Courts: Jury Service Video, elérhető: <http://href.hu/x/iu2r>

<http://www.rotlaw.com/legal-library/what-is-a-bench-trial/>

<http://href.hu/x/iu2t>

<http://resources.lawinfo.com/en/articles/plea-negotiations-criminal-lawyer/federal/the-pros-and-cons-of-plea-bargaining.html>

<http://www.npr.org/2012/03/21/149093334/high-court-throws-out-conviction-in-bad-lawyer-case>

Rövidítések jegyzéke

FBI- Federal Bureau of Investigation

DEA- Drug Enforcement Administration

BATFE- Bureau of Alcohol, Tabacoo, Firearms and Explosives

ALI- American Law Institute